

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1923 kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt.

Genom en den 26 januari 1923 dagtecknad, till konstitutionsutskottet hänvisad proposition, nr 29, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll föreslagit riksdagen att antaga här nedan omförmälda förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt.

Beträffande det närmare innehållet av ifrågakvarande lagförslag, som är avsett att ersätta såväl förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare som lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt, får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till propositionen.

Med avseende å förvärv av medborgarskap innehåller förslaget — härutinnan i överensstämmelse med gällande rätt — att sådant förvärv äger rum dels genom födsel, dels, för här i riket född utlänning, genom oavbrutet hemvist här intill uppnådd viss ålder, dels, för den som förut ägt svenskt medborgarskap, under vissa förutsättningar genom bosättning här i riket, dels genom naturalisation. Dessutom kan, på sätt nedan (s. 4 o. 5) omförmäles, sådant förvärv äga rum för kvinna genom giftermål eller eljest på den grund, att hustru eller barn såsom »bipersoner» följa maken, resp. fadern eller modern i medborgarskaps-hänseende.

I avseende å medborgarskapsförvärv genom födsel (§ 1) bygger förslaget i huvudsak på gällande rätt och stadgar alltså, att barn i äktenskap förvärva svenskt medborgarskap, om fadern är svensk medborgare, och barn utom äktenskap på motsvarande sätt förvärva moderns svenska medborgarskap. För vissa fall, som ej i förut gällande lagstiftning behandlats, meddelar förslaget särskilda bestämmelser.

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 5 saml. 8 häft. (Nr 15.)

Översikt över
förslagets
innehåll.

Förvärv av
medborgar-
skap (1, 2, 4,
5 och 11 §§).

Vad i 2 § stadgas därom, att i riket född utlänning, som oavbrutet här haft sitt hemvist intill uppnådd ålder av 22 år, i regel blir svensk medborgare, överensstämmer i allt väsentligt med vad därom stadgas i gällande lag.

I bestämmelserna angående återvinning av svenskt medborgarskap för förutvarande svenska medborgare, vilka taga hemvist i riket (4 §), märkas framför allt två ändringar, vilka båda hava till syfte att bereda vidgade möjligheter till dylik återvinning. Dels har återvinningsinstitutets tillämplighet, som förut var anknuten till den s. k. tioårslagens (jfr nedan s. 3) bestämmelser om förlust av medborgarskap, utsträckts till att omfatta alla de fall, då en förutvarande svensk medborgare blivit eller eljest skulle bliva medborgarskapslös, detta må nu hava föranletts av bestämmelse i svensk lag, av föreskrift i särskilda traktater eller av stadgande i utländsk lag (första och andra styckena). Dels har möjlighet beretts att efter Konungens närmare bestämmande få återvinningsinstitutet utsträckt till att under vissa förutsättningar gälla även förutvarande svenskar, som ej äro medborgarskaplösa utan förvärvat och fortfarande äga medborgarskap i annat land (iredje stycket). Såsom av motiveringen framgår, har det avsetts, att dylik bestämmelse endast skulle komma att meddelas med avseende å sådana länder, vilkas rätt erkänner ett sådant återförvärv av det svenska medborgarskapet som det, varom stadgandet handlar, såsom förlustgrund med avseende å det egna medborgarskapet. Enligt vad av propositionen framgår, torde sådant förordnande för närvarande kunna komma till stånd beträffande Norge och Danmark samt möjligen Finland och ett par av de övriga nya baltiska staterna. — Nämnas bör ock i detta sammanhang, att förslagets 11 § (av utskottet föreslagen att bliva 13 §) öppnar möjlighet för vissa kategorier förutvarande svenska medborgare — och bland dessa särskilt dem, som enligt den s. k. tioårslagen förlorat svenskt medborgarskap — att genom en enkel anmälan återvinna detta medborgarskap.

I avseende å *naturalisation* av utlänning hava nu gällande regler i huvudsak bibehållits (5 §). Dock märkas vissa ändringar. För det första hava de villkor, som lagen uppställer för erhållande av naturalisation, i vissa hänseenden skärpts, framför allt därigenom att i regel fem (i stället för, som nu, tre) års hemvist inom riket skulle erfordras. Å andra sidan öppnar förslaget vidgad möjlighet att i särskilda fall naturalisera utlänning utan hinder av de uppställda villkoren. Medan enligt gällande rätt undantag endast kan förekomma från regeln om viss tids hemvist i landet, skulle enligt förslaget Konungen under vissa förutsättningar kunna bifalla naturalisationsansökan oberoende av samtliga i lagen

uppställda villkor. Till underlättande av proceduren vid naturalisation syftar den i förslaget förekommande ändringen, att den som söker naturalisation endast i vissa särskilda fall skall vara skyldig att förete bevis om befrielse från förut innehaft medborgarskap. Slutligen märkes, att enligt Kungl. Maj:ts förslag den trohetsed, som gällande lagstiftning kräver av den naturaliserade, skulle bortfalla.

Förlust av medborgarskap skall enligt Kungl. Maj:ts förslag liksom enligt gällande rätt inträda dels vid förvärv av annat medborgarskap, dels, under vissa förutsättningar, för den som har hemvist utom landet även i det fall, att han ej förvärfvar annat medborgarskap.

Förlust av
medborgar-
skap
(8—10 §§).

I förstnämnda hänseende har den ändring i nu gällande rätt föreslagits (8 §), att icke förvärvet av nytt medborgarskap i och för sig skall föranleda förlust av det svenska medborgarskapet, utan att sådan förlust i regel skall inträda endast om vederbörande tager sitt hemvist i det land, där han vunnit medborgarskap. Sin största betydelse har denna ändring i avseende å gifta kvinnors och barns ställning, varom mera i det följande.

De bestämmelser, som i förslaget meddelas om förlust av svenskt medborgarskap, utan att annat medborgarskap förvärfvas (9 §), innefatta en av de betydelsefullaste nyheterna i det föreliggande lagförslaget. Enligt nu gällande rätt förlorar en utomlands boende svensk i regel sitt svenska medborgarskap på grund av tioårigt oavbrutet hemvist utom riket, säframt han ej på visst sätt gör förbehåll om bibehållande av sitt medborgarskap (den s. k. tioårslagen). Mot detta stadgande riktade sig riksdagen i en skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 maj 1912, däri hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vad mån sådan ändring i gällande lagstiftning om förvärvande och förlust av medborgarrätt kunde vidtagas, att såsom regel svensk statsborgare ej utan sin egen vilja och vetskap förlorade sitt svenska statsborgarskap, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda. Med beaktande av de anmärkningar, som i nämnda riksdagsskrivelse framställdes mot den s. k. tioårslagen, har Kungl. Maj:t nu föreslagit, att ifrågavarande stadgande skall ersättas av en bestämmelse av, i korthet sagt, den innebörd, att ej blott den svensk, som tager sitt hemvist utom riket, utan även hans barn skola för hela sitt liv behålla detta medborgarskap, och att först hans barnbarn vid 22 års ålder skola gå detsamma förlustiga — allt under förutsättning att medborgarskap i annat land ej förvärfvas. Möjlighet har dessutom be-

retts att genom ansökan hos Konungen även i senare generationer bibehålla det svenska medborgarskapet.

Gift kvinnas
ställning i
medborgar-
skapshän-
seende (3 §
1 st., 6, 8
och 9 §§).

Med avseende å spörsmålet, huruvida och i vad mån *gift kvinnas medborgarskap* skall vara beroende av mannens, vilar Kungl. Maj:ts förslag, liksom den nu gällande rätten, på principen, att gift kvinna i regel skall i medborgarskapshänseende följa mannen. Emellertid föreslås för vissa fall ej oväsentliga modifikationer i denna regel. För det första har den ändringen genomförts, att en svensk kvinna, som ingår äktenskap med utländsk man, förlorar sitt svenska medborgarskap endast under förutsättning att hon genom äktenskapet förvärfvar utländskt medborgarskap (8 §), en bestämmelse som är av praktisk betydelse bland annat därutinnan, att enligt densamma svensk kvinna, som gifter sig med medborgarskapslös man, bibehåller svenskt medborgarskap. Av ännu större räckvidd äro emellertid vissa andra i förslaget stadgade undantag från regeln. Den redan ovan anförda, i 8 § uttryckta regeln, att svenskt medborgarskap endast förloras då hemvist tages i det land där annat medborgarskap förvärfvas, medför sålunda i avseende å *gift svensk kvinna*, att därest hennes make går sitt svenska medborgarskap förlustig, dylik förlust för henne endast inträffar, om även hon tager sitt hemvist i det land, där hon förvärfvat medborgarskap. Med anledning av de anmärkningar, som i lagrådet gjorts mot lagen i den form, vari den dit remitterades, har nämnda regel gjorts tillämplig även i det fall, att svensk kvinna förvärfvar annat medborgarskap genom att träda i äktenskap med utlänning. Om *svensk kvinna, som gifter sig med utlänning* men bibehåller hemvist i Sverige, gäller således enligt nu föreliggande förslag, att hon, även om hon genom giftermålet förvärfvar annat medborgarskap, behåller sitt svenska medborgarskap, allt intill dess hon eventuellt tager sitt hemvist i mannens hemland. Även i fråga om förvärfv av svenskt medborgarskap har visst undantag skett från den allmänna regeln, nämligen i avseende å *gift utländsk kvinna*, vars make blir svensk medborgare. Härom har i 6 § stadgats, att om utländsk man vinner svenskt medborgarskap enligt 2 eller 4 §, sådan rätt visserligen i regel jämväl skall tillkomma hans hustru, men att denna regel ej skall gälla hustru, som icke har sitt hemvist här i riket, och ej heller hemskild hustru. Vid naturalisation skall enligt förslaget, liksom enligt nu gällande rätt, hustrun i regel följa mannen, men frihet lämnas för Kungl. Maj:t att, där omständigheterna så föranleda, bestämma att mannens medborgarskapsförvärfv icke skall medföra sådant förvärfv för hustrun. Även i ett annat hänseende står Kungl. Maj:ts förslag i allo på den gällande rättens ståndpunkt. Med avseende

å utländsk kvinna, som gifter sig med svensk man, har nämligen såsom undantagslös regel stadgats, att hon genom giftermålet förvärvar svenskt medborgarskap (3 § 1 st.).

I avseende å de regler, enligt vilka barns medborgarskapsställning förändras genom förändringar i faderns eller moderns medborgarskap, står det föreliggande förslaget i huvudsak på den gällande rättens grund. Dock gälla även härutinnan vissa undantag jämförliga med dem, som stadgats i avseende på gift kvinna. Sålunda skola barnen till svensk man, som blir utländsk medborgare, i intet fall förlora det svenska medborgarskapet under annan förutsättning än att de taga hemvist i faderns nya hemland (8 §). Likaså skall från regeln att, då utländsk man förvärvar svenskt medborgarskap, sådant medborgarskap jämväl förvärfvas av hans barn, undantag gälla i fråga om barn, som ej hava sitt hemvist här i riket, ävensom i fråga om barn, vilka vid hemskillnad eller efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad stå under moderns vårdnad (6 § 2 st.). I avseende å barn till den, som genom naturalisation blir svensk medborgare, gäller vad ovan sagts om hans hustrus ställning i medborgarskaps-hänseende (6 § 3 st.). Ingår utländsk kvinna giftermål med svensk man, och hava makarna barn samman före äktenskapet, skola barnen, enligt förslaget (3 § 2 st.) liksom enligt gällande rätt, förvärva svenskt medborgarskap.

Det bör vidare nämnas, att i Kungl. Maj:ts förslag särskilda regler — delvis utan direkt motsvarighet i gällande rätt — lämnats för en del fall, där barn ansetts böra förvärva medborgarskap tillsammans med modern (7 §). Detta skulle enligt förslaget i regel bli fallet, ej blott, såsom enligt nu gällande rätt, då fråga är om barn utom äktenskap, utan även bland annat för den händelse att barnets moder är änka.

Med avseende å den ålder, vid vilken barn upphöra att i medborgarskaps-hänseende anses såsom bipersoner till fadern respektive modern, innehåller förslaget den ändring, att nämnda ålder sänkts från 21 till 18 år. Förändringar i faderns respektive moderns medborgarskapsställning skulle sålunda bliva utan verkan i avseende å barn, som uppnått sistnämnda ålder.

En nyhet i förslaget utgör den möjlighet, som i 12 § (i utskottets förslag 11 §) öppnats att genom en förklaring av Konungen få fastslaget, att en person är svensk medborgare.

Det föreliggande lagförslaget har framgått ur ett samarbete mellan delegerade för Sverige, Danmark och Norge. Även i sistnämnda två

Barns ställning i medborgarskaps-hänseende (3 § 2 st., 6—9 §§).

Medborgarskaps konstatering genom förklaring av Konungen (12 §).

länder föreligga sålunda för närvarande lagförslag, som, om de än i enskildheter avvika från det svenska förslaget, dock i väsentliga delar överensstämna med detsamma. Av nämnda förslag har det norska på våren 1922 förelagts stortinget, men har odelstinget sedermera fattat beslut om uppskov med ärendets behandling. Det danska förslaget har däremot ännu icke gjorts till föremål för framställning till riksdagen.

**Utskottets
yttrande.**

Vid en jämförelse mellan det nu föreliggande lagförslaget och den gällande rätten finner utskottet, att det förstnämnda äger avsevärda förtjänster. I detta hänseende vill utskottet särskilt påpeka de föreslagna stadgandena om lättad tillgång för förutvarande svenskar att återvinna svenskt medborgarskap samt utbytet av de nuvarande stadgandena om förlust av medborgarskapet på grund allenast av viss tids hemvist i utlandet — den s. k. tioårslagen — mot andra lämpligare avpassade bestämmelser, ävensom den möjlighet som skapats för här i landet boende svensk kvinna att, ehuru gift med utlänning, behålla sitt svenska medborgarskap. En förtjänst är också, att det nu föreliggande lagförslaget bereder möjlighet till lösning av en del i gällande lagstiftning icke förutsedda spörsmål. Till sist må framhållas, att det öppnas utsikt att genom ett beslut i den riktning propositionen anvisar erhålla en i avsevärda delar likformig lagstiftning om medborgarskap i de tre nordiska länderna.

På grund av ovan anförda skäl anser utskottet Kungl. Maj:ts förslag ägnat att läggas till grund för ny lagstiftning i ämnet. Vid granskning av förslagets enskildheter har utskottet dock funnit sig förnlåtet att föreslå vissa ändringar.

Rubriken.

Det har synts utskottet riktigast att i stället för det i nu gällande lagstiftning använda ordet »medborgarrätt» begagna ordet »medborgarskap», vilket med större klarhet utsäger, att det rättsförhållande, vars uppkomst och upphörande lagstiftningen är avsedd att reglera, ej allenast innefattar rättigheter utan även förpliktelser för den enskilde. En ytterligare anledning att vidtaga en sådan ändring utgöres av den omständigheten, att ordet »medborgarrätt» i det allmänna språkbruket i stor utsträckning kommit till användning för att beteckna inbegreppet av vissa särskilda medborgerliga rättigheter, framför allt den politiska och kommunala rösträtten.

I följd härav har ordet »medborgarrätt», överallt där det förekommer i lagförslaget, utbytt mot »medborgarskap».

Det har vidare syns utskottet lämpligt att i rubriken tydligt angiva, att vad som av lagen regleras endast är förlust och förvärv av *svenskt* medborgarskap.

1 §.

Mot de regler i avseende å medborgarskapsförvärv genom födsel, som av Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med gällande rätt föreslagits, har utskottet endast en erinran att göra. Utskottet kan nämligen ej tillstyrka det stadgande, som går ut på att, om barn i äktenskap födes efter faderns död eller sedan äktenskapet gått åter eller upplösts genom äktenskapsskillnad, barnet i regel blir svensk medborgare allenast så framt modern är svensk medborgare. Det synes utskottet icke kunna ur principiell synpunkt motiveras att låta barnets medborgarskap bliva beroende av, huruvida det fötts före eller efter faderns död, respektive före eller efter äktenskapets upplösning. Det må vara sant, att ett dylikt stadgande i vissa undantagsfall skulle kunna, på sätt i propositionen framhållits, visa sig ändamålsenligt. Det synes emellertid å andra sidan utskottet uppenbart, att i de med säkerhet ej fåtaliga fall där, i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit, man och hustru skulle erhålla skilt medborgarskap (jämför särskilt 8 §), det föreslagna stadgandet tvärtom skulle komma att i sin tillämpning leda till den föga önskvärda konsekvensen, att det sistfödda barnet erhöle annat medborgarskap än sina äldre syskon. Utskottet föreslår förty, att stadgandet utgår, varav följer, att även i de fall, som här avses, barn skola i medborgarskapshänseende rätta sig efter fadern.

2 §.

Mot vad Kungl. Maj:t i 2 § i nära överensstämmelse med gällande rätt föreslår har utskottet intet att erinra.

3 §.

Såsom redan anförts, innefattar Kungl. Maj:ts förslag vissa undantag från den allmänna regeln, att gift kvinna i medborgarskapshänseende följer mannen. Dessa undantag, om vilka stadgas i 6 och 8 §§, äro i huvudsak av den innebörd, att gift kvinna, endast om hon tager sitt hemvist i det land, som är eller blir mannens hemland, förvärvar samma medborgarskap som han. Lagrådets majoritet har i detta hänseende ifrågasatt ännu längre gående förändringar och hemställt om förslaget om arbetning i syfte att kvinnas medborgarskap icke må undergå ändring allenast på grund av vare sig att hon ingår äktenskap med en man,

som icke innehar samma medborgarskap, eller att mannens medborgarskap under äktenskapet förändras, ävensom att gift kvinna må kunna självständigt förvärva eller förlora svenskt medborgarskap.

Utskottet har för sin del icke kunnat övertygas om lämpligheten att nu skrida till en så genomgripande förändring som den, vilken av lagrådet påyrkats — en förändring, som för övrigt icke torde böra företagas utan en noggrann undersökning av dess tvivelsutan mycket betydelsefulla konsekvenser på åtskilliga områden. Däremot anser utskottet goda skäl tala för att, på sätt i propositionen föreslås, stadga undantag från den alltjämt fasthållna huvudregeln i de fall (berörda i 6 och 8 §§), då dylika undantag ur praktisk synpunkt framstå såsom önskvärda.

I ett hänseende har emellertid, såsom redan nämnts, Kungl. Maj:t funnit sig föranlåten att utan undantag fasthålla vid huvudregeln; det föreslås nämligen, att utländsk kvinnas giftermål med svensk man ovillkorligen skall medföra förvärv av svenskt medborgarskap. Gentemot lagrådets yrkande i annan riktning har av departementschefen i detta spörsmål anförts, att därest ej huvudprincipen i detta fall upprätthölles, i många fall medborgarskapslöshet skulle komma att uppstå. Utskottet vill emellertid ifrågasätta, huruvida ej även här vissa modifikationer, i överensstämmelse med de principer som i övrigt tillämpas i fråga om gift kvinnas ställning i medborgarskapshänseende, kunde vara påkallade.

Det kan enligt utskottets mening i detta fall lika litet som eljest ifrågakomma att gå ända därhän, att giftermål över huvud taget aldrig i och för sig skulle medföra någon verkan i medborgarskapshänseende. Det synes nämligen uppenbart, att då hustrun tager sitt hemvist i Sverige, hon därmed utan vidare bör förvärva svenskt medborgarskap.

Men även i åtskilliga fall, då hustrun efter giftermålet har hemvist utom Sverige, bör enligt utskottets mening förvärv för henne av svenskt medborgarskap inträda. Det måste nämligen uppmärksammas att, såsom i propositionen framhållits, enligt åtskilliga länders rätt gäller, att en inländsk kvinnas giftermål med utländsk man för henne medför förlust av hennes medborgarskap även för det fall, att hon ej genom giftermålet förvärvar annat medborgarskap. Det synes utskottet rimligt, att, med fäst avseende å dylika fall och till undvikande av medborgarskapslöshet, förvärv av svenskt medborgarskap under alla omständigheter inträder i de fall, då vederbörandes giftermål medför förlust av det utländska medborgarskapet.

I de fall, då en utländsk kvinna efter giftermålet med svensk man behåller sitt hemvist i det gamla hemlandet och ej går sitt förut innehavda medborgarskap förlustig, äga emellertid de betänkligheter mot att utesluta henne från svenskt medborgarskap, vilka kunna härledas ur risken för med-

borgarskapslöshet och därur härflytande olägenheter, ingen tillämplighet. För sådana fall hyser utskottet ingen tvekan att föreslå, att samma principer, som enligt 8 § gälla i avseende å svensk kvinnas förlust av svenskt medborgarskap genom giftermål med utlänning, komma till motsvarande tillämpning. Då en utländsk kvinna gifter sig med svensk man, men bibehåller hemvist i sitt gamla hemland, kan det nämligen såsom regel antagas, att det bäst stämmer överens med såväl hennes egen önskan som med den svenska statens intressen, att hon ej förvärvar svenskt medborgarskap. Hon lämnar icke den omgivning och de förhållanden, vari hon vuxit upp, och torde i de flesta fall stå mer eller mindre främmande för mannens hemland. Det måste betecknas såsom föga tilltalande, att hon likväl skulle förvärva svenskt medborgarskap med därur härflytande, i vissa hänseenden praktiskt ingalunda oväsentliga rättigheter och anspråk gentemot den svenska staten. Utskottet anser således, att i dylika fall — liksom även i det fall att den utländska kvinnan i och med giftermålet får sitt hemvist, väl ej i sitt dittillsvarande hemland, men i allt fall utom Sverige — förvärv av svenskt medborgarskap ej bör för henne inträda.

Såsom av det sagda framgår, förutsättes härvid, dels att vederbörande icke genom giftermålet förlorar sitt forna medborgarskap (i motsatt fall bör önskemålet att undvika medborgarskapslöshet fälla utslaget), dels att hon ej i och med giftermålet får sitt hemvist här i riket. I överensstämmelse härmed bör hon — under förutsättning att äktenskapet alltjämt äger bestånd -- bliva svensk medborgare, dels om hon av en eller annan anledning förlorar sitt förra medborgarskap, dels ock om hon sedermera tager sitt hemvist i Sverige.

I överensstämmelse med nu angivna synpunkter har utskottet verkställt en omarbetning av 3 §. Därvid har jämväl en mindre jämkning i uttryckssättet företagits, vilken avser att i överensstämmelse med uttryckssättet i 8 § starkare betona, att det medborgarskapsförvärv, varom här är fråga, inträder vid tidpunkten för själva giftermålet (»genom giftermålet» i stället för »genom äktenskapet»).

Den ändring, som vidtagits i tredje stycket (i utskottets förslag, andra stycket i Kungl. Maj:ts förslag) är, bortsett från åldersgränsens höjning från 18 till 21 år, vilken närmare skall motiveras nedan under 6 §, uteslutande av formell natur och föranledd av att paragrafen i övriga delar fått annan lydelse.

4 §.

I förevarande paragraf har utskottet icke vidtagit annan ändring, än att det i propositionen brukade uttrycket »tager sitt hemvist» (i *Bihang till riksdagens protokoll 1923. 5 saml. 8 häft. (Nr 15.)* 2

första och andra styckena) ersatts med orden »tager hemvist». Denna ändring har påkallats av hänsyn till de undantagsfall, då en person rättsligen kan äga hemvist på skilda håll. I sådana fall innebär den av utskottet förordade formuleringen ett uttryckligt angivande av, att de i lagen angivna rättsverkningarna inträda, oavsett om till äventyrs vederbörande skulle äga hemvist jämväl annorstädes än i Sverige. Motsvarande uttryck har av samma anledning ansetts böra komma till användning även i vissa andra av lagens stadganden (3, 5, 6, 9 och 13 §§).

Vad angår det i tredje stycket av förevarande paragraf intagna stadgandet om återförvärv av svenskt medborgarskap på grund av därom av Konungen i avseende å visst främmande land meddelat förordnande, förutsätter utskottet såsom självklart, att, på sätt jämväl i propositionen angivits, dylikt förordnande endast kommer att meddelas beträffande medborgare i sådana länder, vilkas rätt erkänner ett sådant återförvärv, varom stadgandet talar, såsom förlustgrund i avseende å det egna medborgarskapet.

5 §.

Vad angår de villkor för erhållande av naturalisation, som i förevarande paragraf stadgas, finner utskottet det välbetänkt att, på sätt i propositionen föreslås, i regel kräva fem i stället för tre års hemvist i landet såsom villkor för naturalisations erhållande (om uttrycket »hemvist» i st. f. »sitt hemvist» se ovan under 4 §). En förbättring är ock enligt utskottets mening, att kravet på sökandens vandel icke, såsom nu är fallet, inskränkes till att allenast bestå däri, att han ej blivit dömd till sådan straffpåföljd, som i 2 kap. 19 § strafflagen sägs. Det krav, som i Kungl. Maj:ts förslag ersatt det förut gällande stadgandet — nämligen att den sökande skall under sin vistelse här i landet hava fört en hederlig vandel — går emellertid enligt utskottets mening å ena sidan i visst hänseende något för långt, medan det å andra sidan så till vida synes böra skärpas, att uppmärksamhet jämväl bör fästas vid vederbörandes vandel, innan han inkommit i riket, detta i all synnerhet om naturalisation förekommer efter kortare vistelse i riket än fem år. I överensstämmelse härmed anser utskottet i likhet med lagrådet det av Kungl. Maj:t föreslagna stadgandet lämpligen kunna ersättas med föreskrift om att den sökande skall hava »gjort sig känd för hederlig vandel». Kungl. Maj:t har på goda grunder föreslagit, att det krav på den naturalisations-sökandes försörjningsförmåga, som av lagen uppställles, skall avse hans förmåga att försörja ej blott sig själv utan även sin familj. Däremot

har utskottet ansett det såväl i nu gällande lag som i Kungl. Maj:ts förslag använda ordet »utväg» (att försörja sig och sin familj) lämpligen kunna ersättas med »inöjlighet», vilket ord torde få anses innefatta ett anspråk av något mindre räckvidd.

Enligt utskottets mening kunna goda skäl anföras för den av departementschefen hävdade uppfattningen, att Kungl. Maj:t i vissa hänseenden bör erhålla friare händer, än nu är fallet, vid beviljande av naturalisation. Huru angeläget det än är att fasthålla, att staten ej kan erkänna något den enskildes rättsanspråk på att erhålla naturalisation, kan det dock icke förbises, att fall äro tänkbara, då tillämpningen av de i förevarande paragraf givna bestämmelserna om naturalisation, liksom av de i lagen i övrigt uppställda reglerna om förvärv och förlust av medborgarskap kunde leda till obilliga konsekvenser. Ur denna synpunkt finner utskottet för det första rimligt, att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, undantag från de i lagen stadgade villkoren för naturalisation möjliggöras icke allenast i de fall, som i den nu gällande lagstiftningen avses, nämligen i huvudsak då vederbörandes upptagande till svensk medborgare finnes för riket medföra gagn, utan även, om sökanden förut ägt svenskt medborgarskap eller eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare föreligga. För det andra finnes, med hänsyn till ovan antydda omständigheter, anledning att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, medgiva undantag ej blott som hittills från villkoret om viss tids vistelse i landet utan även från kravet, att sökanden över huvud taget skall hava hemvist här i riket, liksom även från regeln, att han skall hava uppnått 21 års ålder. Goda skäl hava såväl i det till grund för propositionen liggande betänkandet som i ett yttrande av en ledamot av lagrådet anförts för möjliggörande av undantag i dessa hänseenden. Däremot anser utskottet föga tilltalande att medgiva möjlighet till undantag från de krav, som uppställas i avseende å hederlig vandel och försörjningsförmåga. I de fall, då en sökande brister i fullgörandet av de fordringar, som härutinnan av lagen uppställts, synes det utskottet uppenbart, att medborgarskap ej bör beviljas honom. En sådan uppfattning kan utskottet med så mycket större styrka hävda, som utskottet, på sätt ovan nämnts, genom smärre jämkningar i formuleringen något mildrat innebörden av de krav, som i sist nämnda hänseenden uppställas.

Det innebär enligt utskottets mening en välmotiverad förenkling av naturalisationsförfarandet, att, såsom i propositionen föreslås, av den, som söker naturalisation, bevis skall påkallas om, att han upphört att

vara medborgare i det landet, endast i det fall, att ett medgivande till sådant utträde enligt ifrågavarande lands rätt erfordras. Utskottet tillstyrker alltså härutinnan Kungl. Maj:ts förslag.

Likaledes har utskottet funnit sig övertygat av de skäl, som av Kungl. Maj:t anförts för avskaffande av tro- och huldhetseden för den, som genom naturalisation blir svensk medborgare, ävensom mot införande, i dess ställe, av ett trohetslöfte. Då enligt utskottets mening ett dylikt löfte måste anses vara av ringa betydelse, hava de praktiska svårigheter, som i vissa fall onekligen kunna vara förknippade med dess avgivande, för utskottet varit utslagsgivande.

På skäl, som nedan under 12 § angivas, har utskottet ansett sig böra till sistnämnda plats överflytta det stadgande, som i Kungl. Maj:ts förslag lämnats i sista stycket av 5 §.

6 §.

I det lagförslag, som av Kungl. Maj:t remitterades till lagrådet, hade föreslagits, att barn i avseende å förvärv av medborgarskap skulle följa fadern (i vissa fall modern), till dess de enligt svensk rätt uppnått myndig ålder. Utskottet anser, i överensstämmelse med den vid sagda tillfälle av departementschefen uttalade uppfattningen, starka skäl tala för, att myndighetsåldern bliver avgörande i medborgarskapshänseende, och har alltså icke funnit sig övertygat av de skäl, som av lagrådet anförts för en lägre åldersgräns och som föranlett departementschefen att härutinnan frångå sin ursprungliga uppfattning. Utskottet vill således föreslå, att barn i äktenskap, ända till dess de äro 21 år, skola erhålla svenskt medborgarskap, då fadern jämlikt 2 eller 4 § förvärvar sådant. I överensstämmelse härmed har ändring skett jämväl i 3 och 8 §§ (om legitimerade barn) samt 13 § (i Kungl. Maj:ts förslag 11 §, om den ålder som skall hava uppnåtts, innan viss anmälan angående medborgarskaps återvinnande må ske). Jämlikt hänvisning i 7 § blir den nu berörda åldern normerande även för de fall, som i nämnda paragraf avses.

De ändringar, som utskottet, utöver vad nu angivits, företagit i första och tredje styckena, avse dels att (i första stycket) med större klarhet markera, att hustrus och barns medborgarskapsförvärv i det fall, stycket behandlar, inträder som en omedelbar konsekvens av mannens (faderns), dels att i övrigt åvägabringa större tydlighet.

Ovan under 3 § har anförts, att utskottet ej har något att invända mot de i andra stycket av 6 § stadgade undantagen från huvudregeln om hustrus medborgarskapsförvärv tillsammans med maken — undantag, vilka

avse sådana fall, då det med skäl kan antagas, att bandet mellan makarna faktiskt brustit och således ingen anledning föreligger att låta hustrun inträda i de rättigheter och förpliktelser gentemot Sverige, som medborgarskapet innebär. Utskottet har ej heller något att invända emot att i motsvarande fall jämväl barnen undantagas från att förvärva faderns medborgarskap.

Om uttrycket »tager hemvist» jfr ovan under 4 §.

7 §.

Mot de i denna paragraf meddelade regler om de fall, då barn undantagsvis bör förvärva medborgarskap tillsammans med modern, har utskottet ej funnit anledning till annan anmärkning än att regeln i avseende å barn utom äktenskap, som ej skola förvärva moderns medborgarskap, bör, på sätt av utskottets förslag framgår, förtydligas.

8 §.

Den viktigaste förändring, som 8 § i jämförelse med gällande rätt innefattar, består, såsom redan nämnts, däri att gift kvinna i vissa fall icke skall förvärva mannens medborgarskap vare sig vid giftermålet eller senare under äktenskapets bestånd. Utskottet har redan ovan (under 3 §) anfört, att det ansluter sig till vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslår, och har icke heller i övrigt någon invändning mot paragrafen att göra, i vidare mån än som framgår av vad redan under 6 § anförts (om åldersgränsens höjande från 18 till 21 år).

9 §.

Det är enligt utskottets mening en betydande vinning, att den så kallade tioårslagen bortfaller ur vår lagstiftning och därmed åstadkommes, att utomlands vistande svenska medborgare under längre tid, än nu är fallet, kunna bibehålla sitt svenska medborgarskap, för så vitt de ej förvärva medborgarskap i annat land. Utskottet vill likväl starkt ifrågasätta, huruvida ej i Kungl. Maj:ts förslag den i och för sig berättigade omsorgen om bibehållande av sambandet mellan moderlandet och dess utflyttade medborgare sträckts utöver den gräns, inom vilken den naturliga samhörighet med moderlandet, som bör vara medborgarskapets förutsättning, i allmänhet kan antagas äga bestånd. Utskottet håller fastmera före, att alla berättigade intressen bliva väl tillgodosedda, om det stadgas, att svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig här haft sitt hemvist, såsom regel förlorar sitt svenska medborgarskap vid uppnådd ålder av 22 år. Detta innebär, att förlusten av svenskt medborgarskap skulle inträda redan

för den andra (enligt Kungl. Maj:ts förslag: tredje) generationen av utflyttade svenskar, liksom enligt 2 § den andra generationen av hit inflyttade utlänningar automatiskt förvärfvar svenskt medborgarskap. Utskottet förbiser därvid ingalunda, att fall kunna förekomma, där det är önskvärt att det band, som utgöres av bibehållet svenskt medborgarskap, även i senare generationer må kunna bestå. För tillgodoseende av detta önskemål erbjuder emellertid den i förslaget öppnade möjligheten att efter särskilt beslut av Konungen bibehålla eller genom naturalisation återvinna det svenska medborgarskapet en fullt tillfredsställande utväg.

Om uttrycket »haft hemvist» jfr ovan under 4 §.

Den ändring i formuleringen, som i andra stycket företagits, har föranletts av det redan anmärkta förhållandet, att ordet »medborgarrätt» utbytts mot »medborgarskap».

10 §.

Jämväl den ändring i formuleringen, som i denna paragraf företagits, har föranletts därav att ordet »medborgarskap» kommit till användning.

11 § (i Kungl. Maj:ts förslag 12 §).

Utskottet har ansett det riktigast, att innan Kungl. Maj:t, på sätt i förslaget avses, meddelar ett förklarande därom att en viss person är svensk medborgare — en förklaring som kan vara av största räckvidd — regeringsrättens yttrande alltid skall inhämtas. Satsen »därest förhållandet utredes», vilken torde kunna missförstås, bör utgå.

12 §.

Denna av utskottet i lagen insatta paragraf är till dels avsedd att ersätta det sista stycket i 5 § av Kungl. Maj:ts förslag. Den innehåller i övrigt en enligt utskottets mening lämplig hänvisning till sådana särskilda stadganden, som — utöver vad som angår ansökan om naturalisation och den utredning som erfordras för prövning av sådan ansökan — för lagens tillämpning böra av Kungl. Maj:t utfärdas.

Utskottet vill härvid särskilt erinra om önskvärdheten, att föreskrifter komma till stånd, som tydligt fixera den tidpunkt, vid vilken en person skall anses hava i förevarande lags mening tagit hemvist i riket eller upphört att här hava hemvist.

Övergångsbestämmelser

(13—15 §§; i Kungl. Maj:ts förslag jämväl 11 §).

Den i Kungl. Maj:ts förslag förekommande 11 § är till sin natur en övergångsbestämmelse och bör därför enligt utskottets mening hava

sin plats bland dessa. I samband med denna överflyttning har det funnits erforderligt att genomföra paragrafindelning även inom övergångsbestämmelserna.

Om uttrycket »taga (hava) hemvist» se ovan under 4 §.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

Kungl. Maj:ts förslag:

Lag

om förvärvande och förlust av *medborgarrätt*.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Svensk medborgarrätt förvärfvas, på grund av födsel, av

1. barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare;

2. barn i äktenskap, av vars föräldrar allenast modern är svensk medborgare, såframt fadern ej *har medborgarrätt* i något land;

3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Födes barn i äktenskap efter faderns död eller sedan äktenskapet gått åter eller upplösts genom äktenskapsskillnad, blir barnet svensk medborgare allenast, såframt modern är svensk medborgare, eller ock modern ej har medborgarrätt i något land men fadern vid äktenskapets upplösning var svensk medborgare.

Utskottets förslag:

Lag

om förvärvande och förlust av *svenskt medborgarskap*.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärfvas, på grund av födsel, av

1. barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare;

2. barn i äktenskap, av vars föräldrar allenast modern är svensk medborgare, såframt fadern ej *är medborgare* i något land;

3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Kungl. Maj:ts förslag:

Hittebarn, som anträffas här i riket, anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

2 §.

Utländsk man eller utländsk ogift kvinna, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist intill uppnådd ålder av tjugutvå år, blir svensk medborgare, såframt han eller hon icke under sista året skriftligen avsagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga *medborgarrätt* i annat land. Rätt till avsägelse, som nu är nämnd, tillkommer ej den, vars fader eller, då fråga är om barn utom äktenskap, moder själv begagnat sig av sådan rätt.

Avsägelse, som i första stycket sägs, skall ske, om den, varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres, att pröva, huruvida avsägelsen är behörigen gjord, samt att därom meddela beslut.

3 §.

Utländsk kvinna, som *gifter sig* med svensk medborgare, förvärvar genom *äktenskapet svensk medborgarrätt*.

Utskottets förslag:

Hittebarn, som anträffas här i riket, anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

2 §.

Utländsk man eller utländsk ogift kvinna, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist intill uppnådd ålder av tjugutvå år, blir svensk medborgare, såframt han eller hon icke under sista året skriftligen avsagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga *medborgarskap* i annat land. Rätt till avsägelse, som nu är nämnd, tillkommer ej den, vars fader eller, då fråga är om barn utom äktenskap, moder själv begagnat sig av sådan rätt.

Avsägelse som i första stycket sägs, skall ske, om den, varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres, att pröva, huruvida avsägelsen är behörigen gjord, samt att därom meddela beslut.

3 §.

Utländsk kvinna, som *ingår äktenskap* med svensk medborgare, förvärvar genom *giftermålet svenskt medborgarskap*, såframt hon har eller genom *giftermålet får hemvist här i riket* eller ock genom *giftermålet förlorar sitt utländska medborgarskap*.

Kungl. Maj:ts förslag:

Hava makarna barn samman före äktenskapet, blir jämväl barnets svensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt aderton år.

4 §.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men förlorat *sin* svenska medborgarrätt utan att bliva medborgare i annat land, återvinner svensk medborgarrätt genom att taga *sitt* hemvist här i riket.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men sedermera blivit annat lands medborgare, återvinner svensk medborgarrätt, såframt han, efter förlust av *den* utländska medborgarrätten, tager *sitt* hemvist här i riket, eller ock, medan han har *sitt* hemvist här i riket, går *sin* utländska medborgarrätt förlustig.

Konungen äger med avseende å viss främmande stat förordna, att medborgare i den staten, som förut, på grund av födseln, varit svensk, och som själv är född här i riket, eller vars båda föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskap född

Utskottets förslag:

Utländsk kvinna, som ingår äktenskap med svensk medborgare, men icke, enligt vad nu sagts, genom giftermålet förvärvar svenskt medborgarskap, blir svensk medborgare, såframt hon under äktenskapets bestånd tager hemvist här i riket eller går *sitt* utländska medborgarskap förlustig och mannen då fortfarande är svensk medborgare.

Hava vid utländsk kvinnas giftermål med svensk medborgare makarna barn samman före äktenskapet, blir barnet genom giftermålet svensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt tjuguet år.

4 §.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men förlorat *sitt* svenska medborgarskap utan att bliva medborgare i annat land, återvinner svenskt medborgarskap genom att taga hemvist här i riket.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men sedermera blivit annat lands medborgare, återvinner svenskt medborgarskap, såframt han, efter förlust av *det* utländska medborgarskapet, tager hemvist här i riket, eller ock, medan han har hemvist här i riket, går *sitt* utländska medborgarskap förlustig.

Konungen äger med avseende å viss främmande stat förordna, att medborgare i den staten, som förut, på grund av födseln, varit svensk, och som själv är född här i riket, eller vars båda föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskap född

Kungl. Maj:ts förslag:

person, moder är född här i riket, skall återvinna *svensk medborgarrätt*, då han under de fem sista åren oavbrutet haft sitt hemvist här i riket. På grund av vad nu sagts må *medborgarrätt* dock icke återvinnas av den, som ej fyllt tjugutvå år, eller av kvinna, som är gift med utländsk medborgare, ej heller av änka eller kvinna, vars äktenskap eljest är upplöst, förr än ett år förflutit efter äktenskapets upplösning. Återförvärv av *medborgarrätt* enligt detta stycke äge ej heller rum för den, som under sista året skriftligen av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid med behörigt bevis styrkt sig äga *medborgarrätt* i annat land. Dylik avsägelse skall ske, om den, varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres, att pröva, huruvida avsägelser är behörigen gjord, samt att därom meddela beslut.

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguettt år;
2. sedan fem år har *sitt* hemvist här i riket;
3. *under sin vistelse här i landet fört en hederlig vandel*; samt

Utskottets förslag:

person, moder är född här i riket, skall återvinna *svenskt medborgarskap*, då han under de fem sista åren oavbrutet haft sitt hemvist här i riket. På grund av vad nu sagts må *medborgarskap* dock icke återvinnas av den, som ej fyllt tjugutvå år, eller av kvinna, som är gift med utländsk medborgare, ej heller av änka eller kvinna, vars äktenskap eljest är upplöst, förr än ett år förflutit efter äktenskapets upplösning. Återförvärv av *medborgarskap* enligt detta stycke äge ej heller rum för den, som under sista året skriftligen av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid med behörigt bevis styrkt sig äga *medborgarskap* i annat land. Dylik avsägelse skall ske, om den, varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres, att pröva, huruvida avsägelser är behörigen gjord, samt att därom meddela beslut.

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguettt år;
2. sedan fem år har hemvist här i riket;
3. *gjort sig känd för hederlig vandel*; samt

Kungl. Maj:ts förslag:

4. har *utväg* att försörja sig och sin familj.

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt *svensk medborgarrätt*, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må *svensk medborgarrätt* honom beviljas utan hinder av här ovan stadgade villkor.

Träder ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare *ut ur sitt medborgarrättsliga förhållande till* det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt ansöknings bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för *medborgarrättens* förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huvuvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, *medborgarrätt* honom ändock av Konungen beviljas.

Närmare bestämmelser angående ansökan *om medborgarrätt* och den utredning, som erfordras för pröv-

Utskottets förslag:

4. har *möjlighet* att försörja sig och sin familj.

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt *svenskt medborgarskap*, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må *svenskt medborgarskap* honom beviljas utan hinder av här ovan *under punkterna 1 och 2* stadgade villkor.

Upphör ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare *att vara medborgare i* det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt ansöknings bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för *medborgarskapets* förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huvuvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, *medborgarskap* honom ändock av Konungen beviljas.

[Jfr utskottets förslag 12 §.]

Kungl. Maj:ts förslag:

ningen av sådan ansökan, givas av Konungen.

6 §.

Vinner utländsk man svensk medborgarrätt enligt 2 eller 4 §, tillkommer sådan rätt jämväl hans hustru och ogifta barn i äktenskap under aderton år.

Vad i första stycket sägs gälla ej hustru eller barn, som vid den tidpunkt, varom fråga är, icke har *sitt* hemvist här i riket, ej heller hemskild hustru eller, vid hemskilnad eller efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, barn, som står under moderns vårdnad. Tager sedermera hustrun under äktenskapets bestånd eller barn, som ännu är ogift och under *aderton* år, under faderns livstid *sitt* hemvist här i riket, eller varder hemskilnaden hävd, vinner hustrun eller barnet *svensk medborgarrätt*, om mannen då fortfarande är svensk medborgare.

Varder utländsk man enligt 5 § upptagen till svensk medborgare, medför detta, om därvid ej annorlunda bestämts, *svensk medborgarrätt* även för hans hustru och *ogifta barn i äktenskap under aderton år.*

7 §.

Vad i 6 § är stadgat därom, att barn i äktenskap förvärvar *svensk medborgarrätt* tillsammans med fa-

Utskottets förslag:

6 §.

Varder utländsk man enligt 2 eller 4 § svensk medborgare, medför detta svenskt medborgarskap jämväl för hans hustru, så ock för hans barn i äktenskap, såframt dessa äro ogifta och under tjuuguett år.

Vad i första stycket sägs gälla ej hustru eller barn, som vid den tidpunkt, varom fråga är, icke har hemvist här i riket, ej heller hemskild hustru eller, vid hemskilnad eller efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, barn, som står under moderns vårdnad. Tager sedermera hustrun under äktenskapets bestånd eller barn, som ännu är ogift och under *tjuuguett* år, under faderns livstid hemvist här i riket, eller varder hemskilnaden hävd, vinner hustrun eller barnet *svenskt medborgarskap*, om mannen då fortfarande är svensk medborgare.

Varder utländsk man enligt 5 § upptagen till svensk medborgare, medför detta, om därvid ej annorlunda bestämts, *svenskt medborgarskap* även för hans hustru, *så ock för hans barn i äktenskap, såframt dessa äro ogifta och under tjuuguett år.*

7 §.

Vad i 6 § är stadgat därom, att barn i äktenskap förvärvar *svenskt medborgarskap* tillsammans med fa-

Kungl. Maj:ts förslag:

dern, skall äga motsvarande tillämpning

å förhållandet mellan barn utom äktenskap och barnets moder, såframt ej fadern har vårdnaden om barnet och han icke är svensk medborgare;

å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka; samt

å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, såframt barnet står under moderns vårdnad.

8 §.

Svensk medborgarrätt förloras av den, som, genom naturalisation eller giftermål eller ock eljest, blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av *medborgarrätten* tager sitt hemvist. Oberoende av hemvistet förloras *svensk medborgarrätt* av ogift barn under *aderton* år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap.

9 §.

Svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig här haft sitt hemvist, och vars båda föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskap född person, moder är född utom riket, förlorar *sin svenska medborgarrätt* vid uppnådd ålder av tjugutvå år,

Utskottets förslag:

dern, skall äga motsvarande tillämpning

å förhållandet mellan barn utom äktenskap och barnets moder, såframt ej fadern är utländsk man och har vårdnaden om barnet;

å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka; samt

å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, såframt barnet står under moderns vårdnad.

8 §.

Svenskt medborgarskap förloras av den, som, genom naturalisation eller giftermål eller ock eljest, blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av *medborgarskapet* tager sitt hemvist. Oberoende av hemvistet förloras *svenskt medborgarskap* av ogift barn under *tjuguet* år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap.

9 §.

Svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig här haft hemvist, förlorar *sitt svenska medborgarskap* vid uppnådd ålder av tjugutvå år, såframt ej dessförinnan Konungen, på ansökan, medgivit, att *medborgarskapet* ändock må bibehållas.

Kungl. Maj:ts förslag:

såframt ej dessförinnan Konungen, på ansökan, medgivit, att *medborgarrätten* ändock må bibehållas. Med hemvist här i landet skall till sin verkan vara likställd vistelse här för fullgörande av värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid svensk läroanstalt eller ock eljest under förhållanden, som tyda på samhörighet med Sverige.

Förlust av *medborgarrätt* enligt denna paragraf för svensk man medför förlust av *sådan rätt* även för hans hustru samt barn i äktenskap. Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning å förhållandet mellan en kvinna och hennes barn utom äktenskap.

10 §.

Vill någon, som är eller önskar bliva utländsk medborgare, erhålla *medgivande till utträde ur sitt medborgarrättsliga förhållande till Sverige*, göre därom ansökning hos Konungen. Bifalles dylik ansökning, vare, om sökanden ej redan är utländsk medborgare, som villkor stadgat, att sökanden inom viss tid skall hava förvärvat *medborgarrätt* i annat land.

11 §.

Den, som förlorat *svensk medborgarrätt* på grund av stadgandet i 7 § av lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt, äger, såframt han icke förvärvat *medborgarrätt* i annan stat

Utskottets förslag:

Med hemvist här i landet skall till sin verkan vara likställd vistelse här för fullgörande av värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid svensk läroanstalt eller ock eljest under förhållanden, som tyda på samhörighet med Sverige.

Förlust av *svenskt medborgarskap* enligt denna paragraf för svensk man medför förlust av *sådant medborgarskap* även för hans hustru samt barn i äktenskap. Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning å förhållandet mellan en kvinna och hennes barn utom äktenskap.

10 §.

Vill någon, som är eller önskar bliva utländsk medborgare, erhålla *befrielse från sitt svenska medborgarskap*, göre därom ansökning hos Konungen. Bifalles dylik ansökning, vare, om sökanden ej redan är utländsk medborgare, som villkor stadgat, att sökanden inom viss tid skall hava förvärvat *medborgarskap* i annat land.

[Jfr utskottets förslag 13 §].

Kungl. Maj:ts förslag:

samt förutsättningarna för förlust av *medborgarrätt* enligt 9 § i denna lag icke heller äro för handen, återvinna *svensk medborgarrätt* genom att i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas, hos svensk beskickning eller svenskt konsulat skriftligen anmäla sin önskan att åter bliva svensk medborgare.

Genom anmälan, som i första stycket sägs, förvärfvas, under enahanda villkor, som där stadgas, *svensk medborgarrätt*

dels av kvinna, som förvärvat *svensk medborgarrätt* genom födseln, men enligt stadgandet i första stycket av 6 § i lagen den 1 oktober 1894 förlorat *sin svenska medborgarrätt* genom giftermål med den, som ej är svensk medborgare,

dels ock av den, som väl ej förut ägt *svensk medborgarrätt*, men skulle varit svensk medborgare på grund av födseln, såframt ej dessförinnan hans fader eller, då fråga är om utom äktenskap född person, hans moder förlorat *sin svenska medborgarrätt*, enligt 7 § i lagen den 1 oktober 1894.

Person, som ovan i denna paragraf nämns, vinner *svensk medborgarrätt* jämväl genom att taga *sitt* hemvist här i riket, även om sådant ej följer av stadgandet i 4 § första stycket.

Anmälan, som i denna paragraf sägs, kan ej med laga verkan göras av den, som ej fyllt *aderton* år.

Utskottets förslag:

Kungl. Maj:ts förslag:

När någon blir svensk medborgare enligt denna paragraf, skall vad i 6 § första och andra styckena samt 7 § är för där avsedda fall stadgat lända till efterrättelse; dock skall det i 6 § andra stycket stadgade undantaget med avseende å hustru och barn, som icke hava *sitt* hemvist här i riket, ej gälla för det fall att *den svenska medborgarrätten* vinnes genom anmälan hos svensk myndighet i utlandet.

12 §.

Vill någon erhålla förklarande att han är svensk medborgare, må han därom göra ansökan hos Konungen, som, *därest förhållandet utredes, meddelar* dylikt förklarande.

[Jfr Kungl. Maj:ts förslag 5 §].

Utskottets förslag:

11 §.

Vill någon erhålla förklarande att han är svensk medborgare, må han därom göra ansökan hos Konungen, som, *efter regeringsrättens hörande, äger meddela* dylikt förklarande.

12 §.

Närmare bestämmelser angående ansökan, *som i 5 § sägs*, och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, *så ock de föreskrifter, som eljest finnas erforderliga för denna lags tillämpning*, givas av Konungen.

Övergångsbestämmelser.

13 §.

[Jfr Kungl. Maj:ts förslag 11 §].

Den, som förlorat *svenskt medborgarskap* på grund av stadgandet i 7 § av lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av med-

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

borgarrätt, äger, såframt han icke förvärvat *medborgarskap* i annan stat samt förutsättningarna för förlust av *medborgarskap* enligt 9 § i denna lag icke heller äro för handen, återvinna *svenskt medborgarskap* genom att i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas, hos svensk beskickning eller svenskt konsulat skriftligen anmäla sin önskan att åter bliva svensk medborgare.

Genom anmälan, som i första stycket sägs, förvärfvas, under enahanda villkor, som där stadgas, *svenskt medborgarskap*

dels av kvinna, som förvärvat *svenskt medborgarskap* genom födseln, men enligt stadgandet i första stycket av 6 § i lagen den 1 oktober 1894 förlorat *sitt svenska medborgarskap* genom giftermål med den, som ej är svensk medborgare,

dels ock av den, som väl ej förut ägt *svenskt medborgarskap*, men skulle varit svensk medborgare på grund av födseln, såframt ej dessförinnan hans fader eller, då fråga är om utom äktenskap född person, hans moder förlorat *sitt svenska medborgarskap* enligt 7 § i lagen den 1 oktober 1894.

Person, som ovan i denna paragraf nämns, vinner *svenskt medborgarskap* jämväl genom att taga hemvist här i riket, även om sådant ej följer av stadgandet i 4 § första stycket.

Anmälan, som i denna paragraf

Kungl. Maj:ts förslag:

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924, då förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare och lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt skola upphöra att gälla.

För person, som i första stycket av 9 § sägs, och som uppnår tjugutvå års ålder under något av åren 1924—1926, skall förlust av *medborgarrätten* under de i 9 § stadgade förutsättningar inträda först med utgången av år 1926.

[Jfr Kungl. Maj:ts förslag ovan].

Utskottets förslag:

sägs, kan ej med laga verkan göras av den, som ej fyllt *tjuguet* år.

När någon blir svensk medborgare enligt denna paragraf, skall vad i 6 § första och andra styckena samt 7 § är för där avsedda fall stadgat lända till efterrättelse; dock skall det i 6 § andra stycket stadgade undantaget med avseende å hustru och barn, som icke hava hemvist här i riket, ej gälla för det fall att *det svenska medborgarskapet* vinnes genom anmälan hos svensk myndighet i utlandet.

[Jfr utskottets förslag 15 §].

14 §.

För person, som i första stycket av 9 § sägs, och som uppnår tjugutvå års ålder under något av åren 1924—1926, skall förlust av *svenskt medborgarskap* under de i 9 § stadgade förutsättningar inträda först med utgången av år 1926.

15 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924, då förordningen

Kungl. Maj:ts förslag:

Står bestämmelse i traktat, som Sverige ingått med främmande stat och som vid denna lags ikraftträdande är gällande, i strid med vad i samma lag är stadgat, skall den bestämmelsen lända till efterrättelse.

Utskottets förslag:

den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare och lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt skola upphöra att gälla.

Står bestämmelse i traktat, som Sverige ingått med främmande stat och som vid denna lags ikraftträdande är gällande, i strid med vad i samma lag är stadgat, skall den bestämmelsen lända till efterrättelse.

Stockholm den 13 mars 1923.

På konstitutionsutskottets vägnar:

SAM. CLASON.

Närvarande: herrar *Clason, Strömberg, Hellberg, Thulin, K. J. Ekman, Reuterskiöld, G. W. Hansson, von Geijer, Lyberg**, *P. E. A. Jonsson**, *Sävström, Jansson* i Edsbäcken, *Vennerström, Nilsson* i Antnäs, *K. A. Westman, Bäckström, Andersson* i Igelboda, *Karlsson* i Vadstena, *Pehrsson* i Göteborg och *Björkman* i Norrköping.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

I. Vidkommande utskottets hemställan i dess helhet:

av herr *Reuterskiöld*, som ansett att utskottet bort med avstyrkande av propositionen avgiva följande utlåtande:

»Genom en den — — — (lika med utskottet sid. 1—6) — — — framställning till riksdagen.

Vid granskningen av förevarande lagförslag har utskottet till en början ansett sig böra taga under överbäggande, huruvida ej de åtminstone delvis genomgripande förändringar av nu gällande rätt, som förslaget innehåller och som väl kunde tarva en förnyad prövning ur principiell synpunkt, lämpligen kunde tills vidare anstå och nu endast den ändring av gällande lag genomföras, att den så kallade tioårslagen upphävdes och i samband därmed nödiga ändringar gjordes i återvinningsreglerna, d. v. s. att §§ 7 och 8 i 1894 års lag upphävdes och ersattes med huvudsakligen de bestämmelser som det föreliggande lagförslaget innehåller i sina §§ 4, 9 och 11 jämte därav föranledda ytterligare tillägg. Utskottet har härvid erinrat sig, att den första anledningen till hela det nu framlagda förslaget varit en skrivelse från riksdagen angående sagda så kallade tioårslags upphävande, och utskottet finner för sin del synnerligen angeläget, att denna reform genomföres. Å andra sidan har utskottet funnit, att den vidlyftiga och tillkrånglade avfattning, som lagförslagets §§ 4, 9 och 11 erhållit, gjort det för utskottet svårt att företaga en sådan omarbetning av dessa paragrafer för det åsyftade ändamålet, att den blivit fullt tillfredsställande. Utskottet, som under sådana förhållanden ansett utvägen att själv framlägga ett dylikt, mera begränsat förslag icke rätt framkomligt, har då övergått till en närmare granskning av förslaget i dess helhet.

Beträffande detta nödgas utskottet i formellt hänseende uttala, att den anknytning till avfattningen av gällande lagtext, som i åtskilliga stycken ägt rum, knappast kan anses lycklig, då denna just i dessa stycken snarast bort förbättras och förenklas, och att den formulering, som givits åt förslagets nya innehåll, alltför mycket anslutit sig till sagda äldre avfattning, varigenom den alltid önskvärda och särskilt för denna lag behöfliga enkelheten och översiktligheten gått förlorad. En

formell omarbetning har utskottet för den skull funnit under alla förhållanden ofrånkomlig. Vad särskilt angår terminologien, har utskottet icke kunnat godtaga det äldre och i sig i detta sammanhang felaktiga uttrycket »medborgarrätt» utan ansett lämpligare att använda beteckningen »medborgarskap», eller bättre »statsborgarskap» eller »statsborgarrätt». Mot användningen av sistnämnda båda uttryck kan invändas, att de äro för regeringsformen helt okända, men en dylik invändning förlorar sin kraft, om i lagen insattes ett i och för sig väl försvärligt inledningsstadgande, att svensk medborgarrätt tillkommer den, som är svensk statsborgare, varefter statsborgarskapets förvärv och förlust helt naturligt bleve föremål för övriga stadganden.

Men än mera ur materiell synpunkt har utskottet funnit lagförslaget vara alltför bristfälligt för att nu kunna tillstyrkas ens i omarbetat skick. Utskottet har härvid främst fäst sin uppmärksamhet vid dels den påtagliga bristen på sammanhang och följdriktighet i förslagets olika stadganden, dels den kanske mindre påtagliga men lika betänkliga oklarheten i fråga om grunderna för dessa. Beträffande den förra behöver utskottet blott framhålla, att en jämförelse mellan förslagets §§ 2 och 9 eller mellan dess §§ 3 och 8 omedelbart visar anmärkningens riktighet; ej heller föreligga några bärande skäl t. ex. för åldersgränsens fastställande i vissa fall till 18, i andra till 21 år. Understundom är bristen rent av avsiktlig, såsom t. ex. beträffande § 4 sista stycket, som enligt motiven endast skall tillämpas under förutsättningar, vilka lagtexten icke anger och som därför komma att sakna all bindande kraft, i följd varav stycket kan få en helt annan innebörd än som principiellt varit åsyftat.

Vad åter angår oklarheten i fråga om grunderna, vill utskottet först erinra, att den moderna utvecklingen väsentligt förändrat de faktiska förutsättningarna för statsborgarskapets rättsliga reglering, och att ett lagförslag, som icke beaktar detta förhållande, säkerligen icke kan bliva annat än ett rent provisorium. Utskottet syftar härvid mindre på den privaträttsliga utvecklingen av äktenskaps- och familjerätten, även om denna icke kan lämnas alldeles obeaktad, än fastmera på den omständigheten, att staternas befolkning blivit alltmera rörlig och i följd därav individens statsborgerliga förbindelse med visst land alltmera oviss och föränderlig. I viss mån har inom lagrådet vid lagförslagets granskning justitierådet Koërsner beaktat detta förhållande och i anslutning härtill framlagt synpunkter, som efter utskottets mening varit förtjänta av vida större beaktande än nu skett. En naturlig följd av denna utveckling blir, att man vid statsborgarrättens reglering icke längre torde kunna begränsa

sig till ett principiellt val mellan *endera* av de gamla med varandra om företrädet kämpande domicil- och härstamningsprinciperna, utan nödgas beakta dem båda och genom internationella ömsesidighetsavtal mellan staterna vinna den nödiga garantien såväl mot dubbelt statsborgarskap som mot avsaknad av statsborgarskap i varje land. Innan en sådan internationell reglering skett, lärer dock varje stat för sig både kunna och böra under beaktande av *båda* de antydda principerna söka nyordna sin statsborgarrätt. Att däremot genom ny lagstiftning fastläsa *endera* av de gamla principerna, synes utskottet föga tillrådligt, liksom utskottet icke heller tror på varaktig framgång för något sådant försök.

Det föreliggande förslaget är emellertid ursprungligen byggt på samma enhetliga härstamningsprincip som nu gällande 1894 års lag och fastslår denna alltjämt genom sin första paragraf. I trots härav har, efter lagrådets granskning, införts ett stadgande i förslagets § 8, som delvis undanrycker grunden för sagda princip, vilken hittills förutsatt gemensamt statsborgarskap för föräldrarna i de fall, där faderns statsborgarskap grundat statsborgarskap genom härstamning: vid bibehållandet av förslagets § 8 erhåller därför dess § 1 en helt annan och ny principiell karaktär utan att detta framgår såsom åsyftat av eller ens klart för lagstiftaren. Men att samtidigt införa den nya principen om svensk kvinnas bibehållande av svenskt statsborgarskap vid fortsatt hemvist här i riket trots äktenskap med utländing (§ 8) och den nya principen att hennes här födda barn det oaktat skola följa fadern och bli utlänningar, kan icke vara välbetänkt, och vittnar i intet fall om klarhet i principer. Lika litet tillfredsställande ur synpunkten av principiell klarhet äro bestämmelserna om bipersoners förvärv eller förlust av statsborgarskap samman med huvudpersonen: det kan visserligen vara riktigt att låta förvärv av svenskt statsborgarskap för bipersoner i vissa fall även bero av hemvists tagande här i riket, men det strider fullständigt mot den i § 1 uttalade paternella härstamningsprincipen att, såsom i samma paragraf skett, för posthuma barn, eller, såsom i § 7 skett, för barn, vilkas moder blivit änka, låta avhängigheten av modern bli avgörande eller att, såsom i §§ 6 och 7 skett, låta det legala vårdnadsförhållandet i vissa fall erhålla avgörande betydelse — för statsborgarskapet spelar vårdnaden ingen som helst roll, så vitt härstamningsprincipen skall gälla och, så vitt fråga blir om dennas begränsning genom domicilprincipen, på sin höjd i den mån vårdnaden äger rum inom visst domicilland. Att här ett fullständigare genomarbetande av förslaget är i hög grad önskvärt, ligger i öppen dag, liksom ock att dess frigörande från beroendet av skiftande

vårdnadsregler i skilda länders lagar är för en tillfredsställande lösning av statsborgarskapsfrågan nödvändigt.

Utskottet kan i detta sammanhang icke underlåta att emot det ej sällan hörda talet om »bevarandet av familjens enhet» såsom en vid statsborgarrättens reglering avgörande synpunkt framhålla, att familjens enhet aldrig beror av statsborgarlagstiftningen utan av äktenskaps- och barnavårdnadslagstiftningen, samt att möjliga brister i den sistnämnda aldrig kunna botas genom den förra, liksom över huvud statsborgarlagstiftningen icke heller ens kan bliva till hinder för en förbättring av familjerätten, även om den senare utan tvivel kan framkalla nödvändigheten av vissa eljes obehövliga stadganden i den förra.

Om möjligt ännu starkare är beträffande härstamningsprincipens användning den principiella oklarhet, som vidlåder förslagets naturalisationsregler. Å ena sidan har förslaget i § 5 genom föreskriften om 21 års ålder utgått från den riktiga och hittills obestridd gällande principen att endast myndiga huvudpersoner kunna naturaliseras, men å den andra medger förslaget i samma § möjlighet till undantag utan åtskillnad mellan bipersoner och omyndiga (fader- resp. moderlösa) huvudpersoner och utan att ens anse nödigt att för sistnämnda personer i lagen stadga förmyndares samtycke till ansökan. Icke heller har förslaget beaktat, att vad naturalisationslagen väsentligen bör innehålla, det är bestämda ovillkorliga begränsningar i Konungens eljes fria naturalisationsmakt, vilka regeringsformen genom sitt stadgande förutsatt såsom nödiga. Göras dessa begränsningar i hela sin vidd, och särskilt begränsningen till myndiga huvudpersoner, undantagsmöjliga — att i dylika fall tala om en »dispensrätt» är lika felaktigt som vilseledande, då fråga aldrig är om någon sökandens rätt, utan om Kungl. Maj:ts befriande från vissa begränsningar i sin eljes diskretionära prövningsrätt — ja, då blir hela stadgandet meningslöst. Men även i de fall då en undantagsrätt kan vara principiellt möjlig, får den dock icke sträcka sig längre än till vissa detaljer: sålunda medger nu gällande lagstiftning visserligen en undantagsrätt beträffande längden av hemvisttid i riket, men icke beträffande hemvistets faktum, under det att förslaget alldeles bortser från att hemvists tagande inom riket borde vara *conditio sine qua non* för konungens rätt över huvud att naturalisera utlänning. Gör man, såsom rimligt är och nu gäller, övriga villkor undantagslösa, framträder ännu starkare oklarheten i tankegång och princip tillämpning: naturalisation bör alltid förutsätta ett faktiskt förverkligat inväxande i det svenska samhället så, att den nye medborgaren blir en aktivt duglig statsborgare — inga andra äga några som helst anspråk på upptagande. Och

i de få specialfall, då billigheten kunde skenbart peka i annan riktning, torde denna kunna beaktas antingen genom bibehållande av den återvinningsmöjlighet efter ansökan utan hemvists tagande, som nu gällande lag stadgat men förslaget i huvudsak uteslutit; beträffande åter personer, som aldrig varit svenska medborgare och aldrig i sin krafts dagar ens ansökt om naturalisation, saknas varje skäl för ett undantagsstadgande, som till sina konsekvenser måste gå vida längre än grunden angiver och förty måste bliva ett kautschukstadgande, vars räckvidd ej kan överskådas.

Övergår utskottet härefter till detaljgranskning av förslaget, må följande anföras beträffande

§ 1: *första stycket*. Utskottet förmenar i anslutning till vad ovan anförts, att införandet i § 8 av skilt statsborgarskap för äkta makar i vissa fall även bör medföra som följd, att härstammingsprincipen bevaras orubbad blott när båda föräldrarna äro svenska statsborgare och att förty i annat fall barn i äktenskap bör erhålla svenskt statsborgarskap endast när modern vid barnets födelse har domicil i Sverige eller barnet eljest skulle sakna statsborgarrätt och fadern är svensk.

§ 1: *andra stycket*. Utskottet anser, att detta stycke genom § 8 fått en större räckvidd, än som egentligen avsetts, och då det i övrigt är obehöfligt, särskilt därest utskottets anmärkning rörande första stycket godkännes, hemställer utskottet, att det måtte helt utgå.

§ 1: *sista stycket*. Bestämmelsen har genom överflyttningen från sista paragrafen i 1894 års lag till första paragrafen i förslaget fått en delvis annan innebörd än förut, i det att hittebarns presumtiva svenska statsborgarskap enligt gällande rätt icke beror på födseln som presumtiv förvärvsgrund, vadan uttrycket »intill dess annat utrönes» nu kan och bör tolkas såsom innebärande, att det svenska statsborgarskapet upphör från och med den tid, då presumptionen visats vara oriktig, under det att enligt förslaget motsatsbevisningen måste medföra retroaktiv verkan från födseln.

§ 2. Utskottet finner formuleringen i första styckets sista punkt böra förenklas, t. ex. sålunda: »Rätt till avsägelse, som nu är sagd, tillkommer ej annan än den, som är barn till utlänning, vilken själv inflyttat till riket».

§ 3. Utskottet har ansett nödigt att § 3 bringas till någorlunda överensstämmelse med § 8 och vill för den skull föreslå en lydelse av innehåll, att utländsk kvinna, som ingår äktenskap med svensk man genom giftermålet förvärvar svenskt statsborgarskap endast såframt hon antingen eljest skulle sakna statsborgarrätt eller hon har eller får domicil

här i riket, varjämte hon, om hon senare hit inflyttar, självfallet bör genom inflyttningen under äktenskapets bestånd förvärva svenskt statsborgarskap. Förblir kvinnan utländsk statsborgare, synes barn med mannen före äktenskapet böra följa modern, så framt ej barnet här tager hemvist. Utskottet har även sökt finna en formulering, som kunde anses lämplig, men anser riktigast, att denna underkastas en närmare granskning, som utskottet icke haft tillfälle utföra.

§ 4: första och andra styckena. Den begränsning av återvinningsrätten till dem, som »på grund av födseln» varit svenska statsborgare, vilken förslaget här infört, men som saknas i gällande lagstiftning, synes utskottet felaktig och ändamålslös och förty böra utgå.

§ 4: sista stycket. Utskottet hänvisar till vad ovan sagts, angående bristande överensstämmelse mellan avfattningen och den enligt motiven avsedda tillämpningen. Men utskottet vill därjämte framhålla dels formuleringens vidlyftighet och oformlighet (obs. t. ex. uttrycket »under sista året»), dels och i första hand det betänkliga i att i svensk rätt införa ett aldeles nytt återvinningsinstitut, vilket varken bygger på frihet från annat statsborgarskap eller medför säkerhet för förlust av sådant. Dessutom torde, därest den ovan betonade oöverensstämmelsen med motiven avhjälpes, något behov av detaljerade legala begränsningar ej föreligga, utan saken kunna överlämnas åt Konungen att administrativt ordna.

§ 5: första stycket. Utskottet finner det föga välbetänkt att avfatta villkoret om hederlig vandel på sådant sätt, att sökanden under hela sin vistelse i riket skulle hava fört en hederlig vandel. Bortsett från att uttrycket »hederlig vandel» i och för sig är alltför tänjbart och föga säkerställande, synes det utskottet, som borde helst ett klart och ovillkorligt krav uppställas, vilket innebure garanti för att sökanden kunde antagas efter upptagandet bliva en laglydig och god medborgare, oavsett om något någon gång funnits att tidigare mot honom anmärka. Den äldre föreskriften om »god frejd» kan visserligen icke i sin forna form återinföras, men utskottet förmenar, att, om ingen bättre formulering än den föreslagna kan uppletas, det vore lämpligare att bibehålla nuvarande hänvisning till Str. L. 2: 19. Men utskottet håller före, att för naturalisation ytterligare bör såsom villkor stadgas, att sökanden på sätt Konungen förordnar, skall styrka sig bliva eller vara fri från utländskt statsborgarskap, om han blir naturaliserad, dock att, där bevis härom ej kan företes, naturalisation må beviljas under villkor, att sökanden inom viss tid därefter hos svensk myndighet, som Konungen

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 5 saml. 8 häft. (Nr 15). 5

bestämmer, styrker att han då är fri från sitt förutvarande statsborgarskap.

§ 5: *andra stycket*. Undantagsrätten bör, såsom utskottet ovan utvecklat, begränsas på sätt nu är gällande, och alltså slutorden i stycket »utan hinder av — — — villkor» utbytas mot »även tidigare efter inflyttningen i riket än ovan sagt är».

§ 5: *tredje stycket*. Med den avfattning, som detta stycke erhållit, blir följden, att det är ovisst, om sökande skall anses bevisskyldig för vad hans dittillsvarande hemlands rätt stadgar angående befrielse från statsborgarskap därstädes. Någon garanti för bestämmelsens iakttagande finnes lika litet som någon garanti för att innehållet av sökandens hemlands rätt blir behörigen beaktat, då kunskap härom hos Kungl. Maj:t knappast kan ex officio fordras och det alltså helt beror av vad Kungl. Maj:t i administrativ väg förordnar, huruvida säkerhet mot dubbelt statsborgarskap ernås eller ej. Här borde finnas en legal skyddsregel. Styckets formella avfattning är för övrigt otymplig.

§ 5: *sista stycket*. Detta stycke synes utskottet lämpligare böra utbytas och förvandlas till ett stadgande av mera generell innebörd. Därjämte anser utskottet, att nu gällande föreskrift om trohetseds avläggande bör i form av ett trohetslöfte bibehållas och att detta löfte må kunna även hos annan svensk myndighet än Konungens befallningshavande avläggas.

§ 6. Bortsett från paragrafens egendomliga formella avfattning, finner utskottet begränsningen »under faderns livstid» liksom anknytningen till vårdnaden felaktig och böra utgå.

§ 7. Även här är avfattningen med dubbla negationer tung och otymplig, varjämte dels såväl anknytningen till vårdnaden som hela andra punkten »å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka» bör utgå, dels sista punkten ändras därhän, att den avser barn i äktenskap och moder, vilken icke har samma statsborgarskap som fadern, så framt barnet har moderns statsborgarskap. Motiveringen härtill framgår av vad utskottet ovan ur principiell synpunkt anfört.

§ 8. Sista punkten bör alldeles utgå eller och ersättas av en bestämmelse, att i där avhandlade fall barnet förlorar svenskt statsborgarskap allenast om föräldrarna efter giftermålet hava samma statsborgarskap, men ej om modern är och efter giftermålet förblir svensk statsborgare, såvida ej utflyttning sker.

§ 9. Stadgandet bör bringas i närmare samklang med § 2. Utskottet hyser dessutom starka tvivel om lämpligheten att införa en ny anmälnings- eller ansökningsskyldighet i stället för nuvarande anmäl-

ningsplikt enligt 1894 års lag § 7, då ett stadgande härom praktiskt taget torde bli lika betydelselöst som det i sist nämnda paragraf visat sig vara. Riktigare vore i dessa fall att låta förlusten av svenskt statsborgarskap inträda redan omedelbart efter födelsen, men återvinning medgivas efter ansökan utan inflyttning.

§ 11. Utskottet håller före, att andra punkten av andra stycket: »dels ock av den, som väl ej förut — — — — 1 oktober 1894» bör utgå. Fasthåller man vid 21 års åldern, såsom efter utskottets mening, enligt vad ovan ur principiell synpunkt är sagt, bör ske, skulle denna punkt medföra att under samma år både en anmälan till återvinning och en ansökan om det återvunna statsborgarskapets bibehållande fordrades. En analogisk anmärkning av det vid § 9 antydda återvinningsinstitutet torde vara både enklare och riktigare. Utskottet anser för övrigt, i formellt avseende, att hela § 11 borde nedflyttas och införas som övergångsstadgande efter nuvarande § 12 och det generella stadgande, som må erfordras angående administrativa verkställighetsbestämmelser.

§ 12. Utskottet finner det betänkligt att, därest avsikten varit, att den av Konungen givna förklaringen skulle äga bindande verkan, densamma skulle givas utan lagstadgad medverkan av domstol. Och då redan nu i vissa fall regeringsrättens hörande är föreskrivet beträffande andra slag av kungl. förklaringar, torde det vara lämpligare att föreskriva regeringsrättens än, såsom i lagrådet varit ifrågasatt, högsta domstolens hörande, helst naturalisationen är ett rent administrativt ärende.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen under förklaring, att Kungl. Maj:ts proposition nr 29 icke kunnat i föreliggande skick av riksdagen antagas, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, eventuellt efter samarbete med de norska och danska regeringarna, måtte taga den i propositionen behandlade frågan i förnyat övervägande samt därefter för riksdagen framlägga nytt förslag till lag om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap.

2) av herr *Lyberg*, som anförde följande:

Såsom i den kungl. propositionen erinras har det för riksdagen framlagda lagförslaget ytterst föranletts av riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 maj 1912 (nr 132), vari riksdagen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vad mån sådan ändring i gällande lagstiftning om förvärvande och förlust av medborgarrätt kunde vid-

tagas, att såsom regel svensk statsborgare ej utan sin egen vilja och vetskap förlorade sitt svenska statsborgarskap, samt för riksdagen förlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Lagförslaget berör emellertid icke enbart de delar av vår nuvarande lagstiftning om förvärvande och förlust av medborgarrätt, som i denna riksdagsskrivelse åsyftades — den så kallade tioårslagen — utan detsamma innefattar en fullständig revision av denna lagstiftning och avser att genom en ny lag få ersätta de hittills gällande bestämmelserna i ämnet, vilka finnas inrymda dels i lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt och dels i den så kallade naturalisationsförfordningen den 27 februari 1858. I denna vidare omfattning utgör förslaget närmast och i stort sett resultatet av ett utredningsarbete, som utförts av delegerade för de tre nordiska länderna, Sverige, Norge och Danmark. Till detta skandinaviska samarbete har initiativet tagits från Sveriges sida, i det att svenska regeringen i maj månad 1920 utfärdade inbjudning till de norska och danska regeringarna att med Sverige deltaga i ett gemensamt arbete för vinnande av en reformerad, i huvudsak ensartad lagstiftning på det medborgarrättsliga området. Denna inbjudning nådde Norge vid en tidpunkt, då förslag till ny norsk medborgarrättslag av regeringen var framlagt för det norska stortinget, vars justitiekommitté i utlåtande den 20 maj 1920 hade tillstyrkt antagande av förslaget med några smärre jämkningar. I anledning av den svenska inbjudningen blev behandlingen av den norska propositionen först uppskjuten och därefter — sedan inbjudningen antagits av såväl Norge som Danmark — helt inställd.

I den nu till svenska riksdagen avlåtna propositionen upplyses vidare, att av vederbörande delegerade utarbetade lagförslag ännu icke blivit föremål för slutlig prövning av de norska och danska riksförsamlingarna, samt att, vad särskilt Norge angår, regeringen visserligen år 1922 avlåtit proposition till stortinget i huvudsaklig överensstämmelse med de delegerades norska förslag, men att på hemställan av justitiekommittén odelstinget sedermera beslutat, att förslaget icke skulle upptagas till behandling av nämnda års odelsting.

De bestämmelser i delegerades svenska förslag, vilka skulle ersätta tioårslagen och neutralisera bestående verkningar av densamma, hava med i huvudsak oförändrat innehåll upptagits i Kungl. Maj:ts förslag. Mot dessa bestämmelser, vilkas lagfästande kommer att tillgodose de i 1912 års riksdagsskrivelse uttalade önskemålen, har varken under ärendets

beredning för avlåtande av proposition till riksdagen eller under utskottsbehandlingen gjorts någon anmärkning av nämnvärd betydelse.

Helt annorlunda förhåller det sig med övriga stadganden i det föreliggande förslaget. Inom lagrådet hava gjorts erinringar av principiell innebörd bland annat och framför allt mot de lagrum i delegerades förslag — 3 och 8 §§ — vilka avhandla de medborgarrättsliga verkningarna av giftermål mellan svensk medborgare och utländsk. Lagrådets majoritet (herrar Sundberg, Thulin och Stenberg) framhåller sålunda, att vid en fullständig omarbetning av lagstiftningen om svensk medborgarrätt, på sätt med det föreliggande förslaget avses, framstår såsom synnerligen betydelsefullt spörsmålet, huruvida den samhörighet i medborgarrättsligt hänseende emellan äkta makar, som för närvarande hos oss gäller såsom regel, bör bibehållas eller gift kvinna bör i större eller mindre mån härutinnan frigöras från beroende av mannen.

Efter en erinran, att under förarbetena till förslaget denna fråga icke syntes hava tillräckligt beaktats, i ty att man, då den vid speciella stadganden kommit på tal, huvudsakligen nöjt sig med att betona vikten av att familjens enhet upprätthålles, uttalar lagrådet, att detta skäl i ej obetydlig grad förlorat sin bärande kraft genom den väsentliga förändring den gifta kvinnans rättsliga ställning under de senare åren undergått i de flesta stater och särskilt i vårt land. I sådant hänseende framhålles, hurusom på det offentligt-rättsliga området kvinnan i åtskilliga länder vunnit likställighet med mannen beträffande politisk och kommunal valrätt och valbarhet, och att även i fråga om anställning i statens tjänst likställighet flerstädes genomförts, medan i andra länder spörsmålet härom är aktuellt samt hurusom i privaträttsligt hänseende utvecklingen gått i enahanda riktning och medfört, att den gifta kvinnans frigörelse i personligt och förmögenhetsrättsligt avseende helt genomförts här i Sverige genom den nya äktenskapslagstiftningen, som avskaffat mannens målsmanskap, medan i våra grannländer föreligga lagförslag i samma riktning.

Då de nämnda genomgripande förändringarna i kvinnans rättsliga ställning kunnat komma till stånd i trots av hänsynen till familjens enhet, anser lagrådet, att ur denna synpunkt avgörande hinder ännu mindre torde kunna resas mot kvinnans frigörelse beträffande hennes statsborgarskap, samt yttrar därom bland annat följande:

»I själva verket synes med det kvinnan numera tillerkända rättsliga oberoendet den ståndpunkt 1894 års lag och, i stort sett, även det föreliggande förslaget intager beträffande medborgarrätt för gift kvinna knappast vara förenlig. Att en svensk kvinnas giftermål med en utlänning i och för sig skall medföra,

att hon förlorar sin svenska medborgarrätt, måste numera framstå såsom en obehörig inskränkning i kvinnans självbestämningsrätt, en inskränkning, som ter sig särskilt orättmätig för sådant fall, att kvinnan kvarbor i sitt gamla hemland, varest hon före giftermålet idkat näring eller innehaft medborgerliga uppdrag eller anställning, som kräver svenskt statsborgarskap. Därmed att kvinnan frivilligt trätt i gifte är ej sagt, att hon velat avstå sin förutvarande medborgarrätt; ej så sällan torde kvinnans intresse för det gamla hemlandet föga förringas av giftermålet. Hårt synes jämväl vara, att en svensk kvinna, som gift sig med utländsk man men kvarbor här i landet, icke skall, då hon bliver änka eller eljest kommer att sakna mannens stöd, kunna påräkna sitt forna hemlands skydd och ej ens hava ovillkorlig rätt att där vistas. Å andra sidan finnes för Sverige föga anledning att omhändertaga en i utlandet med svensk man gift utländsk kvinna, som efter ett kort äktenskap blivit änka eller vars äktenskap eljest blivit upplöst, utan att makarna här i landet tagit hemvist. Och någon naturlig rätt synes icke föreligga för en utländsk kvinna, som vid eller efter sitt giftermål inflyttat till Sverige, att omedelbart allenast till följd av giftermålet bliva delaktig av en svensk medborgares politiska rättigheter.»

Att en svensk lagstiftning efter dessa linjer måhända kommer att strida mot det stora flertalet andra länders lagstiftningar, finner lagrådet icke ntgöra anledning för Sverige att härutinnan ställa sig avvaktande. Och lagrådet framhåller, att härav uppkomna olägenheter skulle förminska eller helt försvinna, i den mån även andra länder övergå till en lagstiftning, som mer eller mindre fränkänner äktenskapet betydelse i fråga om kvinnans statsborgarskap, erinrar bland annat (se sid. 61 i propositionen), att ett stort steg i denna riktning tagits, därigenom att Amerikas Förenta stater, med vilket lands folkelement Sverige står i synnerligen intim beröring, nyligen antagit en lag, som vilar på grundsatsen om gift kvinnas självständighet i medborgarrättsligt avseende. Vad angår olägenheten av medborgarrättslöshet — som på grund av vissa länders nuvarande lagstiftning skulle uppkomma, då utländsk kvinna gifter sig med svensk man — understryker lagrådet, att denna olägenhet kan avhjälpas genom lättnader i de allmänna reglerna om naturalisation.

På sålunda anförda skäl hemställde lagrådet i sitt utlåtande, att det remitterade förslaget skulle omarbetas i syfte: att kvinnas statsborgarskap icke må undergå ändring allenast på grund därav att hon ingår äktenskap med en man, som icke innehar samma statsborgarskap, eller att mannens statsborgarskap under äktenskapet förändras; att även gift kvinna må kunna självständigt förvärva eller förlora svenskt statsborgarskap; att gift svensk kvinna, vars man icke är svensk medborgare, tillerkännes rätt att bliva befriad från sitt svenska statsborgarskap; samt att uttryckligt stadgande införas därom att det för naturalisa-

tion av utlänning i allmänhet uppställda villkoret, att sökanden sedan viss tid har hemvist i Sverige, må kunna eftergivnas i det fall, att sökanden är gift med svensk medborgare.

Den fjärde ledamoten av lagrådet (herr Kôersner) ansåg, att en nödig konsekvens av den nya äktenskapslagstiftningen vore, att undersökning verkställdes rörande möjligheten att åstadkomma »en med kvinnans självständighet mera förenlig grundval för bedömande av de äktenskapliga rättsverkningarna» än mannens statsborgarskapslag, och att därefter borde tagas ställning till frågan om kvinnans emancipation även på statsborgarområdet. Något hinder för att det remitterade förslaget utan avvaktan på denna utredning framlades till antagande förelåg dock icke enligt hans mening, och det syntes honom dessutom icke lämpligt, att »de intressen, som ursprungligen föranlett lagarbetet, undanskötes, därför att förändringar i lagen med största sannolikhet mycket snart måste åvägbringas».

Huvudsakligen med anledning av lagrådets uttalanden har 8 § i det genom propositionen för riksdagen framlagda förslaget fått en annan lydelse än enligt delegerades förslag, varutöver ytterligare några smärre ändringar i detsamma vidtagits av Kungl. Maj:t. I sin förändrade lydelse utgör bestämmelsen i 8 § en medelväg mellan delegerades ståndpunkt och lagrådets principiella uppfattning i vad angår *svensk kvinna, som gifter sig med utländsk man*.

Utöver detta icke oväsentliga avsteg från det resultat, vartill delegerade kommit, och som av utskottet tillstyrkts, har utskottet funnit sig böra hemställa om icke blott en motsvarande, av lagrådet i andra hand förordad lydelse av 3 § rörande de medborgarrättsliga verkningarna av *giftermål mellan utländsk kvinna och svensk man*, utan även icke oväsentliga ändringar i flera andra delar av det utskottsbehandlade förslaget. Den lag, som utskottet tillstyrker riksdagen att nu antaga, skulle alltså komma att i avsevärd grad skilja sig såväl från vad Kungl. Maj:t föreslagit som i synnerhet från det lagförslag, som framkommit ur samarbetet mellan de nordiska länderna.

Ehuru jag, som ansett önskligt, att den svenska lagstiftningen i enlighet med lagrådsmajoritetens uppfattning toge steget fullt ut i fråga om gift kvinnas medborgarrättsliga ställning, funnit i allt fall behöfligt, att 3 § omarbetas i den av utskottet åsyftade riktningen, har jag likväl av två särskilda skäl, vilka var för sig synas vara avgörande, icke kunnat biträda denna utskottets hemställan. Det ena skälet är, att önskemålet om »ensartad» lagstiftning på området, vilket önskemål

legat till grund för det etablerade samarbetet, onödigtvis åsidosättes, därest de svenska statsmakterna utan vidare kommunikation med de norska och danska besluta en lag med väsentliga avvikelser från de principer, vilka varit grundläggande för de i samråd uppgjorda förslagen. Att på dylikt sätt ställa de två andra länderna inför en fait accompli, synes så mycket mindre lämpligt, som inbjudningen med syfte att vinna en likformig lagstiftning utgått från Sverige. Vad Norge vidkommer torde dessutom hänsyn böra tagas därtill, att, såsom ovan nämnts, detta land först av det svenska initiativet föranlåtits att i sista ögonblicket inhibera en till antagande slutligen förordad lagstiftning samt därefter jämväl inställt den definitiva behandlingen av det ur samarbetet framgångna norska förslaget. Denna senare åtgärd — vilken, enligt uppgift, förestavats av bland annat önskan att avvakta underrättelse om det svenska lagrådets utlåtande — tyder på intresse från norsk sida att icke avskära möjligheten att taga från svensk sida framkommande ändringsförslag under omprövning, eventuellt efter förnyade gemensamma överläggningar. Dessa omständigheter tala så mycket starkare för uppskov med en svensk lagstiftning, efter i viss mån förändrade grundlinjer, i syfte att bereda rådum för fortsatt samarbete, som densamma — möjligen fränsett bestämmelserna, varigenom tioårslagen skulle upphöra — icke för Sveriges vidkommande är av trängande behov påkallad. Ärendets uppskjutande skulle därför icke göra någon skada, även om det till sist skulle visa sig, att ytterligare samarbete icke önskas av Norge och Danmark, eller att samförstånd icke kan vinnas.

Det andra skälet för ett dylikt uppskov hänför sig till det förhållandet, att de olika delarna av en lagstiftning på förevarande område måste till sitt innehåll vara i särskilt hög grad beroende av varandra, samt att en saklig ändring på en punkt måste överensstämma med de principer, som i övriga punkter äro bestämmande för innehållet, och oftast nödvändiggör följdändringar i vissa av dem. Och då det därjämte är svårt att utan inträngande studium i alla detaljer överblicka lagförslaget, måste det i förevarande fall betecknas såsom synnerligen vanskligt att omedelbart på hemställen av ett utskott rubba på de grundläggande bestämmelserna däri. Det synes också påtagligt, att utskottet underlåtitt att i förslaget förorda ändringar, vilka äro konsekvenser av dess ändringsförslag beträffande 3 §. Lagrådet har i sitt yttrande erinrat, att en ändring av sagda lagrum, varigenom utländsk kvinnas giftermål med svensk man icke skulle komma att inverka på hennes medborgarskap, borde föranleda omarbetning av ett flertal av

lagförslagets övriga lagrum (se sid. 65 i propositionen). Tydligt är, att på enahanda sätt den modifikation i grundsatsen om gift kvinna såsom biperson till mannen, vilken tagit sig uttryck i den ändrade avfattningen av 3 §, bör i regel påkalla en motsvarande modifierad omarbetning av dessa lagrum. Någon dylik följdändring har utskottet emellertid icke tillstyrkt. Så t. ex. skulle enligt dess förslag utländsk kvinna, som har sitt hemvist utom riket, icke bliva svensk medborgare genom giftermål med svensk man (3 §), men regelmässigt förutsättas bliva det, därest hennes man genom naturalisation förvärvar svenskt medborgarskap (6 § tredje stycket), d. v. s. en sådan kvinna skulle icke genom giftermål med *svensk* man, men väl till följd av giftermål med *utländsk* man (som naturaliseras i Sverige) bliva svensk medborgare.

På grund härav synes nödigt, att riksdagen, åtminstone i vad angår andra delar av lagförslaget än de, som skulle ersätta den s. k. tioårslagen, under förklaring att detsamma icke kunnat oförändrat bifallas, för närvarande inskränker sig till att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, eventuellt efter samarbete med Norge och Danmark, tager ämnet i förnyat övervägande samt därefter för riksdagen framlägger nytt förslag. Därvid torde särskilt tagas i övervägande, i vad mån gift kvinnas frigörelse från mannen i medborgarrättsligt hänseende samt eljest av utskottet ifrågasatta ändringar i det behandlade förslaget böra genomföras.

Återstår då frågan, huruvida även med den s. k. tioårslagens upphävande och ersättande med nya stadganden bör anstå, eller om förslagets bestämmelser i denna del böra redan nu lagfästas genom deras inarbetande i 1894 års lag. Då det senare utan större svårighet kunnat utföras av utskottet samt likformighet mellan de tre ländernas lagar i denna del är utesluten, emedan Danmark fullständigt saknar och Norge endast i viss mån har motsvarighet till vår tioårslag, har inom utskottet framställts yrkande om utarbetande av förslag till ändring i sådan riktning av 1894 års lag att omedelbart av riksdagen antagas och tillsvidare gälla i avbidan på ny lagstiftning i övrigt. Då detta yrkande emellertid icke vunnit majoritet inom utskottet samt något års ytterligare anstånd med förverkligande av riksdagens år 1912 uttalade önskemål icke bör medföra alltför kännbara olägenheter, torde det vara riktigast, att lagstiftningen i sin helhet göres beroende av den fortsatta utredningen.

På grund härav har jag i likhet med herr *Reuterskiöld* ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, under förklaring att Kungl. Maj:ts proposition nr 29 icke kunnat i föreliggande skick av riksdagen antagas, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, eventuellt efter samarbete med de norska och danska regeringarna, måtte taga den i propositionen behandlade frågan i förnyat övervägande samt därefter för riksdagen framlägga nytt förslag till lag om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap.

3) av herr *Hellberg*, som anförde:

I anslutning till den uppfattning, som uttalats av lagrådets majoritet, anser jag, sedan genom 1917 års äktenskapslagstiftning och 1918—20 års författningsreform den svenska kvinnan i personligt, förmögenhetsrättsligt och offentlighetsrättsligt avseende nått likställighet med mannen, det vara en anakronism att i en lag, som stiftas 1923, kvarhålla henne på »bipersonens» stadium i statsborgerligt avseende.

Jag har därför inte kunnat biträda regeringens proposition i ämnet. Inte heller har jag velat förena mig med utskottsmajoriteten i den kompromiss mellan gammal och modern åskådning, som dess förslag betecknar: om också »ett steg i rätt riktning», finner jag det vara en överdriven försiktighet att taga detta nu, efter de båda nyssnämnda genomgripande reformerna och sedan Nordamerikas förenta stater givit föredömet av en medborgarskapslagstiftning, som motsvarar kvinnans nuvarande ställning i vårt land. Det synes mig dessutom, när ett samarbete för skandinavisk parallelllagstiftning på här ifrågavarande område inletts efter svenskt initiativ, mindre tilltalande att Sverige nu utan något försök till fortsatt samverkan med de andra nordiska länderna går egna vägar. Och det är alltid mer eller mindre vanskligt för ett utskott att i ett sammanhängande lagförslag vidtaga och formulera nya bestämmelser av någon betydelse på ett sådant sätt, att konsekvenserna av dem överallt bli vederbörligen beaktade. Eventuellt skulle jag dock kunnat ansluta mig till ett förslag om ändring i 1894 års lag för att i överensstämmelse med 1912 års riksdagsskrivelse få den överklagade bestämmelsen om förlust av svensk medborgarrätt efter 10 års hemvist i utlandet upphävd, men ett yrkande av sådan innebörd har avvisats i utskottet.

Det riktigaste hade enligt min mening varit, att utskottet med hemställan om avslag på propositionen i skrivelse till regeringen anhållit om ny utredning i frågan så vitt möjligt under fortsatt samarbete med de båda andra skandinaviska länderna samt efter de riktlinjer, som an-

givits i lagrådets principuttalande, i syfte att få till stånd en medborgarskapslagstiftning, som uppfyller kravet på kvinnans självständighet men samtidigt också genom bekväma bestämmelser vid behov för henne möjliggör en lätt övergång till mannens medborgarskap och såmedels häver de helt visst mycket överdrivna farhågorna för menliga inverkingar på familjens enhet från en sådan lagstiftning.

Bortsett från motiveringen kan jag därför biträda det yrkande, som framförts i herrar Reuterskiölds och Lybergs reservationer.

4) av herr *P. E. A. Jonsson*, som instämt med herr Hellberg.

II. *Beträffande särskilda paragrafer i utskottets förslag till lag om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap:*

Vid 1 §

av herrar *Strömberg, Sävström, Vennerström* och *Andersson* i Igelboda under yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag med den förändringen att ordet medborgarrätt ändras till medborgarskap, varigenom paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

1 §.

Svensk medborgarrätt förvärfvas, på grund av födsel, av

1. barn i äktenskap, vars fader, är svensk medborgare;

2. barn i äktenskap, av vars föräldrar allenast modern är svensk medborgare, såframt fadern ej *har medborgarrätt* i något land;

3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Födes barn i äktenskap efter faderns död eller sedan äktenskapet gått åter eller upplösts genom äktenskapsskillnad, blir barnet svensk medborgare allenast, såframt modern är svensk medborgare, eller ock modern ej *har med-*

Reservanternas förslag:

1 §.

Svenskt medborgarskap förvärfvas, på grund av födsel, av

1. barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare;

2. barn i äktenskap, av vars föräldrar allenast modern är svensk medborgare, såframt fadern ej *är medborgare* i något land;

3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Födes barn i äktenskap efter faderns död eller sedan äktenskapet gått åter eller upplösts genom äktenskapsskillnad, blir barnet svensk medborgare allenast, såframt modern är svensk medborgare, eller ock modern ej *har med-*

Kungl. Maj:ts förslag:

borgarrätt i något land men fadern vid äktenskapets upplösning var svensk medborgare.

Hittebarn, som anträffas här i riket, anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

Reservanternas förslag:

borgarskap i något land men fadern vid äktenskapets upplösning var svensk medborgare.

Hittebarn, som anträffas här i riket, anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

Vid 3 §

av herrar *Clason, K. J. Ekman, von Geijer, Jansson* i Edsbäcken, *Nilsson* i Antnäs, *K. A. Westman, Pehrsson* i Göteborg och *Björkman* i Norrköping, som anført följande:

Enligt nu gällande bestämmelser, vilka av Kungl. Maj:t upptagits i förevarande lagförslag, förvärvar utländsk kvinna, som gifter sig med svensk medborgare, genom äktenskapet svenskt medborgarskap. Till de inskränkningar i denna princip, som utskottet föreslagit, kunna vi ej ansluta oss.

I likhet med Kungl. Maj:t finna vi det naturligaste vara, att mellan makar upprätthålles enhet i medborgarskapshänseende; för familjens enhet är det av vikt, att båda makarna följa varandra i detta avseende.

Den omständigheten, att lagen i § 8 gör ett avsteg från denna regel, synes oss icke med nödvändighet betinga ett stadgande av analog art på denna punkt. Den synpunkt, som vid § 8 varit bestämmande, är att i görligaste mån tillförsäkra en svensk kvinna alla de förmåner, som följa av svenskt medborgarskap.

Från svensk synpunkt är det däremot mindre angeläget, att särskilda bestämmelser givas för att, då utländsk kvinna gifter sig med svensk man, hennes samhörighet med den främmande stat, från vilken hon härstammar, upprätthålles. Det rättsskydd, hon som svensk medborgare åtnjuter, torde i de flesta fall för henne vara av det värde, att bibehållandet av det utländska medborgarskapet icke lär kunna medföra övervägande fördel.

Däremot skulle det i många fall för familjen i övrigt medföra betydande svårigheter, om hustrun i medborgerligt hänseende tillhörde annat land än mannen och barnen. Särskilt må påpekas olägenheten därav, att rättsanspråk, som riktas mot hustrun eller som efter hennes död kunna göras gällande i eller emot stärbhuset, i betydande utsträckning torde komma att falla under utländsk rätts domvärjo och icke kunna vid svensk domstol upptagas.

Med hänsyn till vad sålunda anförts hava vi ansett Kungl. Maj:ts

förslag i denna punkt vara att föredraga framför utskottets, allenast med den förändring, att i andra stycket åldersgränsen, i överensstämmelse med utskottets allmänna ståndpunkt härutinnan, sättes till 21 år. Mot den redaktionella förändring, som utskottet föreslagit i första stycket, hava vi intet att erinra. Vi hemställa sålunda, att § 3 må erhålla följande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

3 §.

Utländsk kvinna, som *gifter sig* med svensk medborgare, förvärvar genom *äktenskapet svensk medborgarrätt*.

Hava makarna barn samman före äktenskapet, blir jämväl barnetsvensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt *aderton* år.

Reservanternas förslag:

§ 3.

Utländsk kvinna, som *ingår äktenskap* med svensk medborgare, förvärvar genom *giftermålet svenskt medborgarskap*.

Hava makarna barn samman före äktenskapet, blir jämväl barnetsvensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt *tjuguet* år.

Vid 5 §

1) av herrar *Clason, von Geijer, Jansson* i Edsbacken, *Nilsson* i Antnäs, *K. A. Westman, Pehrsson* i Göteborg och *Björkman* i Norrköping, som anført följande:

I hittillsvarande svensk lagstiftning föreskrives att, då ansökning om svensk medborgarrätt bifalles, därvid såsom villkor stadgas, att sökanden skall inom viss tid avlägga *tro- och huldhetsed* såsom svensk medborgare. I motsvarande norsk lagstiftning förefinnes stadgande om avläggande i dylikt fall av ett *trohetslöfte*. I Danmark åter förekommer intet sådant löfte. I ett flertal utländska stater däremot är naturalisationen förknippad med avläggande av vare sig *tro- och huldhetsed* eller *ed å författningen*; så i Finland, England, Österrike, Ungern, Italien, Nordamerikas Förenta stater m. fl.

Vid behandlingen av detta spörsmål hos de delegerade för de tre nordiska länderna, vilkas förslag legat till grund för den kungl. propositionen, stannade de delegerade för att, så vitt angick Sverige och Norge, kravet på *trohetslöfte* borde bibehållas för sådana nyblivna medborgare, vilka naturaliserades såsom huvudpersoner. Till stöd härför anfördes två skäl. Det ena, att det vore av betydelse, att utlänningar ej alltför formlöst, utan genom iakttagande av en viss, mera högtidlig akt finge på ett kraftigare sätt, än eljes skulle vara fallet, erfara känslan av att de trätt i undersåtsförhållande till en ny stat. Det andra, att

för Sveriges del därtill komme en viss praktisk hänsyn, nämligen önskvärdheten av att erhålla en bestämd, för sökanden fullt klar tidpunkt för den nya medborgarrättens uppkomst.

Kungl. Maj:t har i sitt förslag icke dess mindre frånfallit kravet på trohetslöftet. De i den kungl. propositionen (sid. 29) anförda motiven härför hava vi ej kunnat finna bärkraftiga. Om, såsom vi föreslå, trohetslöftet skall avläggas »hos den myndighet, som av Konungen bestämes», — alltså icke med nödvändighet hos Konungens befallningshavande — lär med lätthet sådana anordningar kunna vidtagas, att även i mera glest befolkade delar av riket några egentliga olägenheter för den naturalisationssökande icke behöva uppkomma. Att åter trohetslöfte icke kräves av förutvarande svensk, som återvinner svenskt medborgarskap, eller av utlänning, som vinner svenskt medborgarskap på grund av födsel inom Sverige och därpå följande oavbruten vistelse härstädes intill tjugutvå års ålder, synes oss icke heller vara något skäl att avstå från trohetslöfte, då det gäller en utlänning, som icke på detta sätt under en lång följd av år vuxit in i svenska förhållanden. Fastmer synes det oss, icke minst i dessa tider, vara synnerligen påkallat, att den utlänning, som vill utbyta sitt förutvarande främmande medborgarskap mot det svenska, vid själva ombytet genom statens krav på hans trohetslöfte erhåller en påtaglig erinran, att han genom det nya medborgarskapet ej blott förvärvar rättigheter, utan ock ikläder sig helt nya trohetsförpliktelser mot det land, vari han önskar medborgarskap.

I övrigt hava vi biträtt utskottets förslag i fråga om § 5.

Vi yrka alltså, att § 5 måtte erhålla följande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguettt år;
2. sedan fem år har *sitt* hemvist här i riket;
3. *under sin vistelse här i landet fört en hederlig vandel; samt*
4. har *utväg* att försörja sig och sin familj.

Reservanternas förslag:

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguettt år;
2. sedan fem år har hemvist här i riket;
3. *gjort sig känd för hederlig vandel; samt*
4. har *möjlighet* att försörja sig och sin familj.

Kungl. Maj:ts förslag:

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt *svensk medborgarrätt*, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må *svensk medborgarrätt* honom beviljas utan hinder av här ovan stadgade villkor.

Träder ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare *ut ur sitt medborgarrättsliga förhållande till* det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt ansökningen bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för *medborgarrättens* förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallninghavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, *medborgarrätt* honom ändock av Konungen beviljas.

Reservanternas förslag:

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt *svenskt medborgarskap*, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må *svenskt medborgarskap* honom beviljas utan hinder av här ovan *under punkterna 1 och 2* stadgade villkor.

Upphör ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare *att vara medborgare i* det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt ansökningen bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för *medborgarskapets* förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, *medborgarskap* honom ändock av Konungen beviljas.

Den, vars ansökan om naturalisation beviljats, är skyldig att inom viss av Konungen i beslutet angiven tid, hos den myndighet som Konungen bestämmer, anmäla sig till avläggande

Kungl. Maj:ts förslag:

Närmare bestämmelser angående ansökan om medborgarrätt och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, givas av Konungen.

2) av herrar *Strömberg, G. W. Hansson, Sävström, Vennerström, Andersson* i Igelboda och *Karlsson* i Vadstena, som yrkat, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag:

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguettt år;
2. sedan fem år har *sitt* hemvist här i riket;
3. under sin vistelse här i landet fört en hederlig vandel; samt
4. har utväg att försörja sig och sin familj.

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt *svensk medborgarrätt*, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må *svensk medborgarrätt* honom beviljas utan hinder av här ovan stadgade villkor.

Träder ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk med-

Reservanternas förslag:

av trohetslöfte vid äventyr, att, om tiden försittes, naturalisationen ej träder i kraft.

[Jfr utskottets förslag 12 §.]

Reservanternas förslag:

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguettt år;
2. sedan fem år har hemvist här i riket;
3. under sin vistelse här i landet fört en hederlig vandel; samt
4. har utväg att försörja sig och sin familj.

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt *svenskt medborgarskap*, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må *svenskt medborgarskap* honom beviljas utan hinder av här ovan stadgade villkor.

Upphör ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk med-

Kungl. Maj:ts förslag:

borgare ut ur sitt medborgarrättsliga förhållande till det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt ansökningen bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för *medborgarrättens* förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, *medborgarrätt* honom ändock av Konungen beviljas.

Närmare bestämmelser angående ansökan om *medborgarrätt* och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, givas av Konungen.

Reservanternas förslag:

borgare att vara medborgare i det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt ansökningen bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för *medborgarskapets* förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, *medborgarskap* honom ändock av Konungen beviljas.

[Jfr utskottets förslag 12 §.]

Vid 11 §

av herrar *Strömberg*, *Sävström* och *Andersson* i Igelboda, vilka hemställt att paragrafen skulle erhålla den lydelse, som återfinnes i Kungl. Maj:ts förslag under 12 §.